

บทที่ 6

บทบาทและคุณูปการของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน

นับตั้งแต่การถ่ายภาพได้แพร่เข้ามายังประเทศไทยเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2388) จนกระทั่งปี 2456 การถ่ายรูปในประเทศไทยก็ได้แพร่หลายมาเป็นระยะเวลาถึง 68 ปี ความสนใจเรื่องการถ่ายภาพซึ่งเดิมจำกัดอยู่ในหมู่เจ้านาย ขุนนาง ก็ได้เริ่มแพร่หลายสู่ประชาชน ซึ่งเป็นคนชั้นกลางในยุคนี้ และก็ได้ได้รับความสนใจจากประชาชนซึ่งนิยมตามแบบอย่างของเจ้านาย และขุนนาง อย่างไรก็ตาม ความรู้ในเรื่องการถ่ายภาพอาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้ที่อยู่ในวงแคบ เพราะไม่มีสถาบันที่สอนการถ่ายภาพโดยตรง ด้วยเหตุนี้ศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน จึงเป็นผู้สนใจการถ่ายภาพในยุคนี้ จึงต้องแสวงหาความรู้เรื่องการถ่ายภาพด้วยตนเอง ซึ่งการหาความรู้เรื่องการถ่ายรูปในสมัยนั้น (ก่อน พ.ศ. 2490) เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะต้องแสวงหาความรู้และทดลองทำด้วยตัวเองกว่าจะปฏิบัติได้ผล หลังจากนั้น ศาสตราจารย์สนั่น เมื่อมีความรู้ทางด้านการถ่ายภาพและภาพยนตร์จากการไปศึกษาต่อต่างประเทศแล้ว ยังได้มีบทบาทในฐานะผู้สอนการถ่ายภาพในสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่นที่โรงเรียนสารพัดช่างวัดแก้วฟ้า เป็นผู้ก่อตั้งแผนกช่างภาพและภาพยนตร์ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เป็นอาจารย์สอนวิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตลอดจนเรียบเรียงและแปลตำราต่างประเทศไว้มากมาย เช่น ตำราถ่ายรูป การถ่ายทำภาพยนตร์ การเรียงพิมพ์ การถ่ายภาพวารสารศาสตร์ ฯลฯ ดังนั้น บทบาทของศาสตราจารย์สนั่น ที่มีต่อพัฒนาการภาพถ่ายและภาพยนตร์ในประเทศไทยอาจกล่าวได้ดังนี้

บทบาทในฐานะเป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ๆ

บทบาทในการเป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ๆ ของศาสตราจารย์สนั่น นั้นมีหลายบทบาทได้แก่ บทบาทในการเป็นผู้บุกเบิกการสอนถ่ายภาพและภาพยนตร์ ในสถาบันการศึกษาหลายๆ แห่งของไทย ได้แก่โรงเรียนสารพัดช่าง วัดแก้วฟ้า วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น บทบาทในการเป็นผู้ริเริ่มงานด้านโสตทัศนศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ บทบาทในการเป็นผู้ก่อตั้งสมาคมต่างๆ เช่นสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย สมาคมการศึกษา

แห่งประเทศไทย บทบาทในการเป็นผู้เรียบเรียงตำราวิชาการ เผยแพร่ความรู้ด้านสื่อสารมวลชน บทบาทในการเป็นที่ปรึกษาโครงการต่างๆ รวมทั้งบทบาททางด้านภาพยนตร์

บทบาทในการเป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ๆ ของ ศาสตราจารย์สนั่น นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานที่ยากลำบากอย่างยิ่งเนื่องจากไม่มีใครทำมาก่อนจึงไม่มีผู้นำทางหรือปูทางไว้ให้ การเป็นผู้บุกเบิกด้านการถ่ายรูปและด้านเทคนิคการถ่ายรูปกว่าที่จะได้ผลสำเร็จต้องมีการทดลองทำซ้ำหลายๆ ครั้ง หรือในการเขียนตำราถ่ายรูปเป็นเล่มแรกก็เช่นเดียวกัน ศาสตราจารย์สนั่น ต้องศึกษาจากตำราต่างประเทศจำนวนมาก หลังจากศึกษาและได้ทดลองทำด้วยตนเองจนได้ผลแล้วจึงนำความรู้ที่ได้นั้นเขียนออกมาเป็นตำรา เพราะฉะนั้นบทบาทในฐานะเป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ๆ เช่นนี้ ศาสตราจารย์ สนั่น ต้องต่อสู้กับความไม่รู้ทางด้านเทคนิค ต่อสู้กับอุปสรรคและความล้มเหลว เคยทดลองทำแล้วไม่สำเร็จ เช่น เคยมุดเข้าไปเปิดดูฟิล์มในผ้าห่ม เพราะฉะนั้นจะเห็นคุณสมบัติในการเป็นผู้บุกเบิกของ ศาสตราจารย์สนั่น คือจะต้องไม่ท้อถอย แม้จะทดลองทำในครั้งแรกๆ แล้วไม่ประสบความสำเร็จ ก็พยายามทำงานกว่าจะประสบความสำเร็จโดยไม่ละทิ้งเสียกลางคัน เพราะคนที่เป็นผู้บุกเบิกไม่ได้ก็คือคนที่ทดลองทำอะไรแล้วไม่สำเร็จก็ละทิ้ง ไม่สนใจที่จะทำต่อไป

1. ผู้บุกเบิกการสอนถ่ายภาพและภาพยนตร์ในสถาบันการศึกษาของประเทศไทย

ในสมัยที่ยังไม่มีโรงเรียนสอนทางด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างเป็นทางการนั้น การเรียนรู้วิชาชีพด้านต่าง ๆ มักจะเป็นการถ่ายทอดกันภายในครอบครัว จาก รุ่นพ่อแม่สู่ลูก หรือจากการเข้าไปเป็นลูกมือช่วยทำงานรับจ้าง โดยได้ค่าตอบแทนบ้างหรือไม่ได้เลยแต่ช่วยทำงานทุกอย่างในร้าน

นอกจากนี้ผู้ที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในสมัยนั้นมักจะหวงวิชาและปิดเป็นความลับ ไม่เปิดเผยสูตร หรือวิชา ให้แก่ใครง่าย ๆ วิชาถ่ายรูปก็เช่นเดียวกันดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นๆ ในสมัยนั้นผู้ที่เปิดร้านรับจ้างถ่ายรูปก็มีแต่คนจีนเท่านั้นซึ่งก็หวงวิชา หวงสูตรน้ำยาเคมี ภัณฑ์ต่าง ๆ ปิดเป็นความลับเพราะกลัวผู้อื่นจะมาแย่งอาชีพตน

เพราะฉะนั้น กล่าวได้ว่าวิชาถ่ายรูป คงจะไม่เป็นอาชีพที่เผยแพร่อย่างกว้างขวางไป
ยังบุคคลทั่วไป ถ้าหากไม่มีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนอย่างเป็นทางการขึ้น

ใน พ.ศ. 2493 ศาสตราจารย์सनัน เรียนสำเร็จปริญญาโททางด้านโสตทัศนศึกษามา
จากสหรัฐอเมริกา และกลับเข้าทำงานในกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้ไปสอนการถ่ายรูปที่โรงเรียน
สารพัดช่างวัดแก้วฟ้า ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์सनัน เป็นผู้มียุทธศาสตร์ในการเป็นครูรุ่น
แรกๆ ที่สอนการถ่ายภาพ และต่อมายังได้มียุทธศาสตร์ในการก่อตั้งแผนกช่างภาพของวิทยาลัย
เทคนิคกรุงเทพ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์ในระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) (พ.ศ. 2496) ดังนั้น บทบาทของศาสตราจารย์सनัน ใน
การเป็นครูผู้สอนวิชาถ่ายภาพรุ่นแรกๆ มีดังนี้ คือ

1.1 สอนการถ่ายรูปหลักสูตรวิชาชีพพระยาศน์ที่โรงเรียนสารพัดช่าง วัดแก้วฟ้า

ใน พ.ศ. 2494 ก่อนหน้าที่จะมีการจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ กระทรวง
ศึกษาธิการได้เปิดสอนวิชาชีพหลักสูตรพระยาศน์และมีสอนการถ่ายรูป ที่โรงเรียนสารพัดช่าง วัด
แก้วฟ้า หลักสูตรใช้ระยะเวลาเรียน 3 เดือน ไม่ได้เรียนเต็มวัน เรียนเพียงวันละ 2-3 ชั่วโมง
รวมทั้งไม่จำกัดพื้นความรู้ของผู้เรียน ซึ่งศาสตราจารย์सनัน ได้ไปเป็นผู้สอนการถ่ายรูปที่วัดแก้ว
ฟ้านี้ด้วย

1.2 สอนวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ

14 กรกฎาคม 2496 เป็นวันที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพเริ่มเปิดทำการสอน โดยมี
จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นผู้ทำพิธีเปิด

กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ด้วยความร่วมมือจากคณะผู้
แทนบริหารเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USOM) เพื่อเปิดสอนวิชาสาย
อาชีพในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) เป็นแห่งแรกในประเทศไทย เพื่อรับนักศึกษาต่อ
จากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่กรมอาชีวศึกษาได้เปิดหลายแห่งแล้วโดยได้รับความ
ร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเวย์นสเตท (WAYNE STATE UNIVERSITY) ของสหรัฐอเมริกา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อมีการตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯขึ้น ด้วยความร่วมมือจาก USOM ผ่านทางมหาวิทยาลัยเว็นสเดท สหรัฐอเมริกา หลวงประโมทย์จรรยาวิภาช อธิบดีกรมอาชีวศึกษาในสมัยนั้น ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯที่ตั้งขึ้นมาใหม่ เห็นว่าวิชาชีพหลายสาขาจำเป็นสำหรับประเทศ แต่ไม่เคยมีการเปิดสอนอย่างเป็นทางการมาก่อน เช่นสาขาช่างพิมพ์ และสาขาช่างถ่ายรูปซึ่งไม่ค่อยมีคนไทยประกอบอาชีพนี้มากนัก และยังไม่มีการสอนทางด้านนี้มาก่อน ที่มีสอนอยู่ก็เป็นเพียงหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ที่โรงเรียนสารพัดช่าง ท่านอธิบดีเห็นว่า ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้เดียวที่ไปเรียนทางด้านโสตทัศนศึกษาจากสหรัฐอเมริกา กลับมาเมื่อ พ.ศ. 2493 ท่านอธิบดีจึงได้มอบหมายให้ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้ก่อตั้งแผนกช่างภาพ ของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ โดยร่างหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รวมทั้งเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์ คนแรกของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ก่อนที่จะรับอาจารย์เพิ่มเติมในภายหลัง ได้แก่ อาจารย์พูน เกษจำรัส ซึ่งเรียนมาทางด้านศิลปะ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์อรุณ จารุพันธ์ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านภาพยนตร์ อาจารย์รัตน์ เปสตันยี เจ้าของบริษัทหุมนานภาพยนตร์ อาจารย์ระบิล บุนนาค เปิดร้านถ่ายรูปชื่อ ร. บุนนาค เป็นต้น

ในโครงการความช่วยเหลือของมหาวิทยาลัยเว็นสเดทกับวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือจัดหาอุปกรณ์ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ได้แก่สาขาช่างก่อสร้าง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างไฟฟ้า เคหศาสตร์ มาสอน แต่ในโครงการให้ความช่วยเหลือนี้ปรากฏว่าไม่มีการให้ความช่วยเหลือจัดตั้งแผนกช่างภาพ แต่รัฐบาลไทยโดยอธิบดีกรมอาชีวศึกษาในขณะนั้นเห็นความสำคัญของวิชาชีพถ่ายรูป ประกอบกับเห็นว่าผู้ไปเรียนสำเร็จมาทางด้านนี้ และยังแต่งตำราถ่ายรูปออกจำหน่าย จึงน่าจะมีการตั้งแผนกช่างภาพขึ้น จึงมอบหมายให้ศาสตราจารย์สนั่นเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้ง

....พูดกันจริงๆ แล้วนี่นะ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ เราตั้งด้วยความร่วมมือของอเมริกา แต่ในโครงการของเขา ไม่มีแผนกถ่ายภาพ มีช่างพิมพ์ แต่ช่างภาพไม่มี มีทุกอย่างช่างก่อสร้าง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างไฟฟ้า เคหศาสตร์ แล้วที่นี้หลวงประโมทย์ กับศาสตราจารย์สนั่น ท่านก็อยากจะตั้งภาคนี้ แต่ในโครงการที่อเมริกาช่วยมันไม่มีอยู่ในแผน

หลวงประโมทย์นี้แหละเอาใส่เข้าไป ใส่เข้าไปก็ใส่เข้าไปแบบไม่ได้รับความช่วยเหลือจากอเมริกา อันนี้เป็นของไทยโดยแท้ แต่ว่าอยู่ในวิทยาลัยเทคนิค เพราะตอนนั้นอเมริกาไม่มองวิชาถ่ายภาพเป็นวิชาจำเป็นทางเศรษฐกิจ จะเอาเฉพาะที่จำเป็นต่อเศรษฐกิจ เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างเครื่องยนต์ เกษศาสตร์ (Home Economic) อะไรพวกนี้ แต่ถ่ายภาพนี้เขาไม่มอง ตอนนั้นอเมริกาไม่มองว่าเป็นวิชาที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพของคนไทย แต่เมื่อไทยเรามีปัญหา ไขว่หนำ ปัญหาของเมืองไทยคือคนรู้เรื่องถ่ายภาพมีน้อย มีแต่คนจีนที่ตั้งร้านถ่ายรูปเท่านั้นที่รู้ ซึ่งคนจีนเหล่านี้ก็ไม่ถ่ายทอดความรู้เรื่องการถ่ายภาพให้แก่ใคร ศาสตราจารย์สนั่น ท่านก็ไปเรียนมา พอดีหลวงประโมทย์ ท่านเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษาจึงให้ศาสตราจารย์สนั่น มาตั้งแผนกช่างภาพที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพตอนเริ่มตั้ง (ช่อม ประเสริฐสกุล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2541)

หลักสูตรการสอนของแผนกช่างภาพ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ในสมัยนั้น (พ.ศ. 2496) คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 จะเรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติในเรื่องการถ่ายภาพ (ภาพนิ่ง) หลังจากนั้น ในชั้นปีที่ 4-5 จึงจะเรียนเรื่องภาพยนตร์ ทั้งนี้เนื่องจากความรู้เรื่องการถ่ายภาพ (ภาพนิ่ง) เป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เรื่องภาพยนตร์ ซึ่งใช้หลักการเดียวกันในเรื่องมุมกล้อง การให้แสง การปรับระยะชัด ฯลฯ

บทบาทที่สำคัญของศาสตราจารย์สนั่น ในการตั้งแผนกถ่ายภาพและภาพยนตร์ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ คือการร่างหลักสูตรการสอน ทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. ศาสตราจารย์สนั่น กล่าวว่าในสมัยที่ท่านร่างหลักสูตร (พ.ศ. 2496) ท่านได้นำตัวอย่างหลักสูตรมาจากต่างประเทศบ้าง เนื่องจากสมัยเมื่อท่านไปศึกษาต่อปริญญาโทด้านสัตตศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยอินเดียนา (พ.ศ. 2491-2493) รวมทั้งได้ไปดูงานในประเทศต่างๆ นั้น ท่านได้เก็บรวบรวมเอกสาร หลักสูตรการสอนเกี่ยวกับการถ่ายภาพและภาพยนตร์ไว้มาก ท่านจึงนำมาแยกแยะจัดแบ่งว่าหลักสูตรช่างภาพจำเป็นจะต้องเรียนรู้วิชาอะไรบ้าง ในส่วนของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพนั้น วัตถุประสงค์คือมุ่งผลิตนักศึกษาให้ไปประกอบอาชีพด้านการถ่ายภาพและภาพยนตร์ได้ (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์) ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่านักศึกษารุ่นแรกที่เรียนจบไปตอนนั้น (พ.ศ. 2500) สามารถเข้าไปทำงานในวงการโทรทัศน์ได้ทันที เท่ากับวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพเป็นการเตรียมบุคลากรให้กับสถานีโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม ซึ่งเพิ่งมีขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ.

2495 โดยรัฐบาลสมัยจอมพล ป. ทั้งนี้เพราะการสอนที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ไม่ได้สอนเพียงวิชาการถ่ายรูปวิชาเดียวแบบโรงเรียนสารพัดช่าง แต่เรียนเป็นระบบ สอนอย่างมีหลักสูตร เนื้อหาที่มีความละเอียดและมากพอ

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สุมิตรา ชันตยาลงกต (นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ รุ่น 8 ปัจจุบันเป็นหัวหน้าแผนกวิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์) ได้ให้ข้อมูลว่า หลักสูตรแผนกช่างภาพและภาพยนตร์ (พ.ศ. 2496) จะแตกต่างจากหลักสูตร พ.ศ. 2521 (เนื่องจากไม่มีข้อมูลหลักสูตรในรุ่นแรกๆ) คือ ในสมัยนั้นมีเพียงการสอนให้ผลิตภาพถ่ายขาวดำ ยังไม่มีการสอนเรื่องภาพถ่ายสี ไม่มีการสอนการผลิตภาพถ่ายสำหรับใช้ในวงการโฆษณา การสร้างภาพยนตร์โฆษณา นอกเหนือจากนี้แล้วหลักสูตรทั้งสอง ฉบับมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจวิเคราะห์ได้ว่าการศึกษาที่ไม่มีการสอนผลิตภาพถ่าย และภาพยนตร์เพื่อการโฆษณาในตอนนั้น เพราะวงการโฆษณายังไม่มีการพัฒนามากเช่นปัจจุบันที่มีการใช้ภาพนิ่งและภาพยนตร์กันมาก

ในส่วนของอุปกรณ์ในการสอนเช่น กล้องถ่ายรูป อุปกรณ์ห้องมืด สารเคมีต่างๆ ที่ใช้ในห้องมืด วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพได้รับงบประมาณในการจัดซื้อกล้องและอุปกรณ์ต่างๆ จากกระทรวงศึกษาธิการ นักศึกษาสามารถยืมกล้องเพื่อใช้ในการเรียน หรือจะซื้อเป็นของตัวเองก็ได้ ส่วนฟิล์มนั้น นักศึกษาต้องซื้อใช้เอง (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2540)

สำหรับการถ่ายภาพยุคก่อนหน้ามีวิทยาลัยเทคนิคนั้น อาจมีสอนเป็นหลักสูตรระยะสั้นๆ บ้าง เช่นที่สารพัดช่าง แต่สำหรับวิชาการภาพยนตร์แล้ว กล่าวได้ว่าวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เป็นสถาบันแห่งแรกที่มีการสอนวิชาภาพยนตร์อย่างเป็นทางการ ซึ่งมีหลักฐานยืนยันได้แก่ข้อเขียนของพยุ่ง จอมพิทักษ์ (2517) ซึ่งเขียนตอบผู้สนใจการถ่ายภาพที่เขียนจดหมายมาถามเกี่ยวกับเรื่องโรงเรียนสอนการถ่ายทำภาพยนตร์ในเมืองไทยว่า “1. โรงเรียนสอนเกี่ยวกับการถ่ายทำภาพยนตร์ในเมืองไทย เห็นจะยังไม่มีแน่ จะมีอยู่ก็ควรจะได้แก่ วิทยาลัยเทคนิค อยู่ที่ทุ่งมหาเมฆ อันเป็นวิทยาลัยของกระทรวงศึกษาธิการ เขาเปิดแผนกช่างภาพขึ้นมา นับได้ว่าเป็นแหล่งสอนเกี่ยวกับการอาชีพะชั้นสูง ผู้เรียนจบจะได้รับประกาศนียบัตรอาชีพะชั้นสูงเทียบอนุปริญญาตรี รับราชการก็ได้อัตราชั้นตรีทีเดียว ว่ากันให้ละเอียดอย่างนั้น

สำหรับการศึกษา เห็นจะต้องเป็นผู้ที่จบ ม. 6 เดิม หรือ ม.ศ. 3 นั้นแหละ จำกัดอายุด้วยครับ ผมจำไม่ได้ว่าเท่าไร แต่คุณภริยาทำงานทำการแล้ว วยคงไม่อยู่ในฐานะจะร่ำเรียนอย่างเด็กๆ คงไม่มีทาง จำเป็นต้องหาประสบการณ์เอาเอง หรือเรียนเองนั่นแหละคุณ” (พยุง จอมพิทักษ์, 2517 : 125)

สำหรับบริบทที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพยนตร์ในช่วงนั้น (พ.ศ. 2496) เมื่อมีการตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ผู้สร้างภาพยนตร์ไทยในขณะนั้นมีอยู่ 3 ราย ได้แก่ หนุมานภาพยนตร์ (ของคุณรัตน์ เปสตันยี ซึ่งมีความรู้เรื่องภาพยนตร์จากความสนใจส่วนตัว และจากการได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ) ไทยฟิล์ม (มีคุณประสาธ สุขุม ซึ่งเคยฝึกงานในฮอลลีวูดเป็นหนึ่งในผู้ดำเนินการ) และศรีกรุง (ของหลวงกลการเจนจิตและคณะ ซึ่งเคยทำงานเป็นหัวหน้าช่างถ่ายภาพยนตร์ในกรมรถไฟหลวง) (โดม สุขวงศ์, 2535) จะเห็นได้ว่าบุคคลต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีประสบการณ์เรื่องภาพยนตร์จากการทำงานในวิชาชีพนี้ แต่ไม่ได้เป็นผู้ที่ศึกษาด้านนี้มาโดยตรง และในขณะนั้นปรากฏว่าเมืองไทยไม่มีสถาบันสอนการถ่ายทำภาพยนตร์เลย ดังนั้นเมื่อตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพขึ้น จึงกล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์ สนั่น ซึ่งเรียนสำเร็จมาทางด้านโสตทัศนศึกษาโดยตรง เป็นผู้เริ่มให้มีการสอนวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์ขึ้นเป็นครั้งแรกที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ดังที่ท่านกล่าวว่า

....วงการภาพยนตร์เขาก็ยกให้ว่าผมเป็นผู้เริ่ม เป็นผู้เริ่มมีการสอนวิชาถ่ายภาพยนตร์ วงการถ่ายภาพนี้ ในสมัยนั้นมีผู้สร้างภาพยนตร์แต่ไม่ได้สอน อย่างคุณรัตน์ เปสตันยี หนุมานภาพยนตร์นี่ เขาก็มีอาชีพทางนั้น ตอนหลังมาผมก็ดึงให้เขามาสอนเป็นอาจารย์พิเศษ คุณประสาธ สุขุม เคยทำหน้าที่บันทึกเสียงที่ฮอลลีวูดด้วย บุคคลเหล่านี้ผมเป็นคนดึงมาสอนในระยะหลังๆ... (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2540)

ศาสตราจารย์สนั่น ในฐานะผู้สอนและมีความสนใจในวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์ ท่านจึงมักจะหาประสบการณ์และความรู้เพิ่มเติมด้วยการไปดูการถ่ายทำภาพยนตร์อยู่เสมอๆ ซึ่งในบางครั้งท่านยังได้ร่วมแสดงเป็นตัวประกอบในเรื่องเมื่อนักแสดงผู้นั้นไม่มา

...ผมสนใจอยู่เดิมแล้ว ผมไปดูเขาถ่าย เรื่องลูกทุ่งหรืออะไรเนี่ย บังเอิญคนที่เขากำหนดให้เป็นตัวแสดงเป็นตัวประกอบนะไม่มาตามนัด ผมก็ต้องแสดง เขาขอให้ผมแสดงแทนเป็นปลัดอำเภอ มีบ่อยๆ แบบนี้ เพราะฉะนั้นในเรื่องนั้นมีผมอยู่ด้วย ฉากสั้นๆ.... (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2540)

1.3 ผู้สอนวิชาโสตทัศนศึกษาที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

(มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปัจจุบัน)

ในปี พ.ศ. 2496 วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้มีการเปิดหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาขึ้นเป็นปีแรก แบ่งเป็น 4 สาขาวิชาเอกได้แก่ อาชีวศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และบริหารการศึกษา และนอกจากวิชาโสตทัศนศึกษาจะเป็นวิชาบังคับสำหรับสาขาอาชีวศึกษาแล้ว ยังเป็นวิชาเรียนพื้นฐานสำหรับสาขาวิชาอื่น

ศาสตราจารย์สนั่น นอกจากจะเป็นผู้ก่อตั้งแผนกวิชาช่างภาพขึ้นที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพแล้ว ยังได้รับเชิญไปเป็นอาจารย์สอนวิชาโสตทัศนศึกษาที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำหรับหลักสูตรการสอนวิชาโสตทัศนศึกษาที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา นั้น ศาสตราจารย์สนั่น กล่าวว่าไม่ได้มีเป้าหมายที่มุ่งเพื่อให้ไปประกอบอาชีพทางการถ่ายภาพหรือภาพยนตร์ เช่นวิทยาลัยเทคนิค แต่มุ่งเพื่อเป็นวิชาสำหรับให้ครูสามารถนำไปประกอบการสอน หรือสามารถผลิตสื่อการสอนได้ คือมุ่งให้ไปประกอบอาชีพเป็นครูโดยนำวิชานี้ไปใช้ประกอบการสอนมากกว่ามุ่งให้ไปประกอบอาชีพทางการถ่ายภาพหรือภาพยนตร์โดยตรง

...เขาไม่ได้มุ่งที่จะส่งเสริมวิชาการถ่ายรูปให้เป็นวิชาอาชีพที่จะนำไปประกอบภายนอกมหาวิทยาลัย แต่เป็นวิชาสำหรับให้ครูสามารถนำไปประกอบการสอนโดยตรง หรืออาจจะมุ่งให้ผลิตสื่อการสอนมากกว่าที่จะผลิตคนให้ออกมาประกอบอาชีพนี้ มุ่งให้เป็นครู ให้เอาความรู้ไปประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์ประกอบการสอน เช่น ภาพยนตร์ 16 มม. फिल्मลู่ฟ เป็นคั่น (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2540)

วิชาโสตทัศนศึกษาเป็นวิชาบังคับสำหรับสาขาวิชาชีวศึกษา รองศาสตราจารย์ ชม ภูมิภาคได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น มาสอนวิชาโสตทัศนศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2496 ทั้ง 4 สาขาวิชาเรียนรวมกันหมด ถือว่าเป็นวิชาพื้นฐานเพราะว่าเป็นวิชาสำคัญ การถ่ายรูป ถ่ายทำสไลด์ ถ่ายภาพยนตร์ ฟิล์มลู่ฟ เป็นต้น เพราะว่าเป็นผู้ที่ป็นนักการศึกษา เป็นครูบาอาจารย์จะต้องสามารถผลิตอุปกรณ์การสอน โดยเฉพาะพวกโสตทัศนศึกษา คือพวกภาพถ่าย และภาพยนตร์ควรจะสามารทำได้ เพราะฉะนั้นมีการสอนเพื่อมุ่งจะเอาไปผลิตอุปกรณ์การสอน

1.4 อาจารย์สอนวิชาการถ่ายภาพแผนกวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกจากศาสตราจารย์สนั่น จะบุกเบิกการสอนวิชาโสตทัศนศึกษา การถ่ายภาพ และภาพยนตร์ ในสถาบันการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว ท่านยังได้ไปบุกเบิกการสอนวิชานี้ในคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมัยที่ยังเป็นเพียงแผนกวารสารศาสตร์ สังกัดคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2500

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ทำพิธีเปิดเป็นปฐมฤกษ์ ในวันที่ 27 มิ.ย. 2477 เปิดการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีธรรมศาสตร์บัณฑิต ส่วนคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2497 แบ่งวิชาการศึกษาในคณะออกเป็นแผนกสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และแผนกวารสารศาสตร์

ศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน ได้ไปเป็นอาจารย์พิเศษให้กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เมื่อท่านลาออกจากตำแหน่งหัวหน้ากองส่งเสริมอาชีพ ใน พ.ศ. 2505 จึงได้ไปสอนที่คณะวารสารศาสตร์และการสื่อสารมวลชน (ในขณะนั้นยังเป็นเพียงแผนกวารสารศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเป็นลูกจ้างประจำ ในตำแหน่งอาจารย์ผู้สอนวิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ในขณะนั้นศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้สอนวิชาการถ่ายภาพเพียงผู้เดียว โดยได้มาเริ่มตั้งแต่สร้างห้องมืดสำหรับเป็นห้องปฏิบัติการวิชาถ่ายภาพ ต่อมาจึงมีลูกศิษย์จากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพมาช่วยสอน คือ อาจารย์ชิน คล้ายปาน

ในขณะที่เป็นอาจารย์ที่แผนกวิชาวารสารศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ศาสตราจารย์สนั่น ได้ทำการสอนวิชาเทคนิคทั้งบรรยายและปฏิบัติในวิชาต่างๆ ดังนี้

- การถ่ายภาพวารสารศาสตร์ (วส. 205)
- การฝึกงานสื่อสารมวลชน 1 (วส. 404) เป็นหัวหน้ารับผิดชอบในการฝึกงานจัดทำหนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัย และนิตยสารยูงทอง
- การถ่ายทำภาพยนตร์ 1

....สมัยก่อนเราต้องเรียนหมด ไม่ว่าจะเป็นวิทยุโทรทัศน์ ภาพถ่าย หนังสือพิมพ์ ถ้าหนังสือพิมพ์เราก็จะออกหนังสือพิมพ์กัน แล้วก็ผลิตหน้าที่กันต่างๆ ผลิตกันเป็น บก. บ้าง เป็นนักข่าวบ้าง เขียนบทความลง อาจารย์สนั่น ก็จะมาคุมด้วยทางด้านการจัดการทำหนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัย (ดาราวรรณ สุขุมลชาติ, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2541)

....เราเรียนความรู้เบื้องต้นทางวารสารศาสตร์ ปี 3 เริ่มเรียนวิชาการรายงานข่าว แล้วมี field work การปฏิบัติ การเรียงพิมพ์ (Typography) ศาสตราจารย์สนั่น สอนแล้วก็มี field work แล้วก็มี Photo Journalism (การถ่ายภาพวารสารศาสตร์) ศาสตราจารย์สนั่น สอนอีกนั่นแหละ (สุภัทวดี อภินันท์, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2541)

....Photo Journalism นี้ก็จะสอนทั้งการถ่ายภาพทั่วไป และการถ่ายภาพเชิงวารสารด้วย ที่เรียนในชั้นปี 3 ภาคแรก ศาสตราจารย์สนั่น ท่านจะควบคุมเวลาเราทำหนังสือพิมพ์กัน จะมีทางด้านฝ่ายจัดการและฝ่ายบรรณาธิการ พวกนักศึกษาก็จะมีอาจารย์คุมอีกทีหนึ่ง แล้วอาจารย์สนั่นก็จะคอยคุมอยู่ข้างบนอีกที (สุภัทวดี อภินันท์, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์สนั่นเล่าว่า สาเหตุที่มีการเปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในยุคนั้น ก็เพราะว่าในขณะนั้นวิชาการสื่อสารมวลชนยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ยังไม่มีการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ ผู้ที่ทำงานในวงการอาชีพหนังสือพิมพ์ก็เป็นผู้ที่ไม่ได้ศึกษามาโดยตรง ทำให้หนังสือพิมพ์เสนอข่าวไม่มีคุณภาพ อีกทั้งมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในการเขียนวิพากษ์วิจารณ์ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี และดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ. 2502) เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบด้านการสื่อสารมวลชน จึงได้หาทางแก้ปัญหาด้วยการเปิดแผนกวารสารศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

...กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ท่านรับผิดชอบในวงการศึกษาด้านการสื่อสารมาก โดยเฉพาะที่ธรรมศาสตร์ท่านมีอำนาจมาก ท่านก็มาคิดเรื่องว่าจะต้องพัฒนาคุณภาพของนักเขียนหนังสือพิมพ์ให้มีเป็นผู้ดีมากขึ้น ในสมัยนั้น ผมยังเป็นอาจารย์หัวหน้าคณะวิชาถ่ายภาพอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ก็เกิดความคิดที่ว่าจะต้องพัฒนาคุณภาพของนักหนังสือพิมพ์โดยรวม กรมหมื่นนราธิปฯ ท่านรับผิดชอบทางธรรมศาสตร์ก็เลยขอตัวผมจากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพไปอยู่ที่ธรรมศาสตร์ที่คณะวารสารศาสตร์ ผมจึงลาออกจากกระทรวงศึกษาธิการไปเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์... (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2541)

...ผมไปพัฒนาคณะวารสารศาสตร์ รู้สึกผมไปตอนนั้น พลตรีบัญชา มินทรจินทร์ เป็นคณบดี ท่านขอให้ผมช่วยจัดตั้ง Lab ถ่ายรูป ห้องมีโต๊ะไรต่างๆ เหล่านี้ เริ่มต้นผมก็พัฒนาตึกทิศตะวันออก ที่เดี๋ยวนี้เป็น Lab ถ่ายภาพนะ นั่นละ แล้วก็เปิดสอนการถ่ายภาพ ภายหลังจึงจะแยกวิชาเรียน แยกออกมาจากเดิมสังกัดคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ แยกออกมาเป็นแผนกอิสระ แล้วแยกเป็นคณะทีหลัง ตอน อาจารย์เกษม สิริสัมพันธ์ กลับจากนอกมา... (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2541)

นอกจากจะเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาการถ่ายภาพและถ่ายทำภาพยนตร์ในขณะนั้นแล้ว ศาสตราจารย์สนั่น ยังได้มีส่วนทำให้แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ยกฐานะขึ้นเป็นคณะวารสารศาสตร์อีกด้วย โดยอาจารย์สนั่นเป็นผู้มีบทบาทในการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ต่างประเทศเป็นภาษาไทย รวมทั้งเป็นบรรณาธิการและผู้เรียบเรียงศัพท์พจนานุกรมสื่อสารมวลชน เป็นเล่มแรกของประเทศไทยซึ่งใช้เวลารวบรวมถึง 3 ปี เป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแผนกอิสระวารสารศาสตร์ (สมควร กวียะ, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2541)

1.5 ผู้สอนวิชาการพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกจากจะสอนวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว ศาสตราจารย์สนั่น ยังทำหน้าที่เป็นผู้สอนวิชาการเรียงพิมพ์ให้กับนักศึกษาแผนกวารสารศาสตร์อีกด้วย เนื่องจากไม่มีอาจารย์ผู้สอนวิชานี้

....วิชาการพิมพ์นะ ก็ที่ธรรมศาสตร์เหมือนกัน เดิมเขาเรียกวิชาเรียงพิมพ์ ก็ปรากฏว่าเดิมเชิญอาจารย์กำธร สติรกุล ที่ไปเรียนวิชาการพิมพ์มาสอน ต่อมาท่านติดภารกิจอื่นไม่มีเวลามาสอนให้กับธรรมศาสตร์ ทีนี้ท่านไปแล้วผมเข้ามาสอนแทน ความจริงวิชานี้ผมไม่ได้เรียน แต่ผมค้นคว้า ระหว่างนั้นนะผมก็ค้นคว้าไป แล้วก็พอท่านตอบปฏิเสธไม่มาสอนพิเศษให้กับวารสารศาสตร์ เมื่อนั้นผมก็เข้าสอนเต็มตัว พอผมเข้าสอนผมก็จัดพิมพ์ความรู้วิชาการพิมพ์นะ เล่มหนึ่ง คุณคงเห็น นั่นเป็นเล่มที่ผมค้นคว้าทั้งหมดเลย ตำราเท่าไร? เท่าไร เท่าที่ผมมีอยู่ หาเท่าที่ค้นคว้า นั่นเป็นเล่มที่สมบูรณ์ที่สุด ผมไม่ได้เรียนวิชาการเรียงพิมพ์ แต่ว่าผมเกี่ยวข้องกับวิชาการพิมพ์มาตั้งแต่เป็นนักศึกษา ผมเป็นนักเขียนผมต้องเกี่ยวข้องกับโรงพิมพ์โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์กรุงเทพวารศัพท์ ผมเป็นนักเขียนประจำหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ไทยราษฎร์ อะไรพวกนี้ ผมเป็นนักเขียนประจำ ผมต้องตรวจปรู๊ฟ ต้องติดต่อเขา เรื่องการพิมพ์ผมถนัด... (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2540)

ในประเด็นนี้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า ตำราการเรียงพิมพ์ (ความรู้ทั่วไปทางการพิมพ์) ของศาสตราจารย์สนั่น พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2513 เป็นตำราวิชาการพิมพ์เล่มแรก โดยก่อนหน้านี้ยังไม่มีตำรานี้มาก่อน และในการเขียนตำราเล่มนี้ ศาสตราจารย์สนั่น ได้นำประสบการณ์จริง ความรู้ที่ได้จากการทำงาน มาเขียนตำรา โดยไม่ได้เรียนมาโดยตรง แสดงให้คุณสมบัติพิเศษของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน

1.6 ผู้สอนวิชาภาพยนตร์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์สนั่น นอกจากจะเป็นอาจารย์สอนวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์สอนวิชาการพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว ยังได้เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาภาพยนตร์การศึกษา 1 ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2506) และในการสอนได้มีการนำนักศึกษาไปดูการถ่ายทำภาพยนตร์ที่โรงถ่ายภาพยนตร์

....ตอนที่ผมไปสอนวิชาภาพยนตร์ที่จุฬาฯ ผมพานิสิตไปดูทุกรุ่นนะ พาไปดูที่โรงถ่าย ผมรู้จักกับผู้สร้างเกือบทุกคน แม้แต่ผู้สร้างหนังรุ่นใหม่ๆ อย่างคอกคิน หมายความว่าพอเขาเห็นหน้าผมเขาบอกอาจารย์เอาเลย เขาปล่อยผมเลย คล้ายๆ กับผมเป็นเจ้าของนะ พาไปดูได้หมด บางทีไอ้ที่ลึกซึ้ง ที่เขาไม่รู้เขาก็ถามผม (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2540)

และอาจารย์สนั่นยังเป็นอาจารย์พิเศษสอนถ่ายภาพให้กับคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2508

จากข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและชีวิตการทำงานของศาสตราจารย์สนั่น จะเห็นได้ว่าบริบทเรื่องการถ่ายภาพในขณะนั้นกำลังแพร่หลายอยู่ใน 3 วงการคือ วงการช่างเทคนิค (วิทยาลัยเทคนิค, โรงเรียนสารพัดช่าง) วงการสื่อสารมวลชน (คณะวารสารศาสตร์, นิเทศศาสตร์) และวงการศึกษาศาสตร์ (คณะศึกษาศาสตร์ และครุศาสตร์) ซึ่งทั้ง 3 วงการนี้ ศาสตราจารย์สนั่นได้เข้าไปมีบทบาทร่วมผลักดันพัฒนาการของความรู้เรื่องภาพถ่ายด้วยการเข้าไปเป็นอาจารย์ผู้สอนในทุกสถาบัน

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้ที่มีคุณูปการต่อวงการสื่อสารมวลชนไทย ด้วยเหตุว่าเมื่อมีการตั้งสถาบันการศึกษาสอนวิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ เพื่อผลิตบุคลากรทางด้านนี้ นอกจากทำให้วิชาการด้านนี้แพร่หลายแล้ว บุคลากรที่เรียนสำเร็จจากสถาบันฯ เหล่านี้ ได้ออกไปสร้างผลงานให้กับวงการสื่อสารมวลชน และประเทศชาติ ไม่ว่าจะด้วยการรับราชการ หรือทำงานในหน่วยงานต่างๆ ที่มีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ในด้านการถ่ายภาพและภาพยนตร์ เช่นหน่วยงานประชาสัมพันธ์ ดังจะเห็นได้ว่าลูกศิษย์ของศาสตราจารย์สนั่นที่เรียนจบจากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพในรุ่นแรกๆ เป็นที่ต้องการของหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานราชการเป็นอย่างมาก บางท่านได้ไปทำงานให้กับวงการสื่อสารมวลชน ได้แก่ คุณวินิจ บุญวิวัฒน์ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. คุณปรีชา ศิลป์ หัวหน้าฝ่ายข่าวไทยทีวีสีช่อง 3 หรือลูกศิษย์ที่ทำงานในวงการศึกษาศาสตร์ ได้แก่ อาจารย์สุรพล ชลวิไล อาจารย์ภาควิชาภาพนิ่งและภาพยนตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ชิน คล้ายปาน หัวหน้าศูนย์บริการสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รองศาสตราจารย์ชม ภูมิภาค ภาควิชาโสตทัศนศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นต้น

จากประวัติการเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาถ่ายภาพและภาพยนตร์ของศาสตราจารย์สนั่น ทั้งหมดนี้ จะสังเกตเห็นว่าศาสตราจารย์สนั่น มีคุณูปการในเชิงขยายความรู้ใหม่แก่นิสิตนักศึกษาด้วยการเรียนการสอนในระบบในหลายสถาบัน ซึ่งผลิตบุคลากรด้านภาพถ่ายและ

ภาพยนตร์ออกมาโดยตรง นอกจากนั้นยังขยายความรู้ทางอ้อมแก่สาธารณชนในวงกว้างด้วยการเขียนหนังสือทำให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสมาเรียนในสถาบันได้เรียนด้วย

2. ผู้ริเริ่มงานด้านโสตทัศนศึกษา

ในพ.ศ. 2484 ศาสตราจารย์सनัน ได้โอนย้ายไปประจำแผนกตรวจในกองการศึกษาผู้ใหญ่ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะนั้นกองการศึกษาผู้ใหญ่เป็นกองที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ในกระทรวงศึกษาธิการ เพราะฉะนั้นจึงยังไม่มีผู้ใดทราบว่าหน้าที่อะไรบ้าง แต่หน้าที่หนึ่งก็คือการจัดการศึกษาให้กับประชาชนวัยผู้ใหญ่ที่มีอายุ 10 ขวบขึ้นไปซึ่งไม่รู้หนังสือ

ผู้ที่ริเริ่มการก่อตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ในกระทรวงศึกษาธิการก็คือ อาจารย์บุญช่วยสมพงษ์ โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างประเทศคือยูเนสโก ซึ่งส่งผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศมาช่วย

นอกจากนี้งานอีกหน้าที่หนึ่งของกองการศึกษาผู้ใหญ่ก็คืองานทางด้านโสตทัศนศึกษา เป็นงานใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดรู้จักว่าเป็นอย่างไร ดังนั้น ศาสตราจารย์सनัน จึงได้รับมอบหมายหน้าที่ทางด้านโสตทัศนศึกษา เนื่องจากเป็นนักเขียนบทความ และมีความรู้ทางด้านการถ่ายภาพอยู่ก่อนแล้วจึงมีความเหมาะสมที่จะรับตำแหน่งนี้มากกว่าผู้อื่น

ดังนั้น กล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์सनัน เมื่อเข้าไปเริ่มงานที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้เข้าไปริเริ่มงานทางด้านโสตทัศนศึกษา ซึ่งยังไม่มีผู้ใดเคยทำมาก่อน

....ผมอยู่กองการศึกษาผู้ใหญ่สมัยนั้น อยู่กับ อาจารย์เกรียง ภาพยนตร์เมื่อเข้ามาเขาเรียกว่า Audio-visual Education ที่แรก อาจารย์เปลื้อง ณ นคร เป็นหัวหน้าแผนก รับผิดชอบนี้มาเพราะว่ากระทรวงศึกษาไม่รู้ว่างาน Audio-visual เนี่ย ควรจะให้สังกัดกรมใด กองใด ก็หนึ่งเป็นงานกลางๆ ให้สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เอาอันนี้สังกัดเป็นกองใหม่ สำนักงานปลัดกระทรวงไม่มีกอง กองที่เกิดขึ้นใหม่ก็คือ กองการศึกษาผู้ใหญ่ เขาก็เลยโปะให้อันนี้สังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่ ผมบังเอิญสอบเข้ากองการศึกษาผู้ใหญ่ไปอยู่กับ อาจารย์เกรียง ทีนี้เข้าไปก็เลยไปทำหน้าที่นี้ ทีนี้ผมเป็นนักถ่ายรูป เป็นอะไรไปแล้วนะ ก่อนหน้านี้แล้วผมมี

ประสบการณ์ส่วนตัวเรื่องถ่ายรูป ทำหน้าปกหนังสือพิมพ์ เขาก็เห็นว่าผมเหมาะสมมากก็เลยเป็นผู้เชี่ยวชาญสาขานี้ เรื่องเกี่ยวกับ Audio-visual ไปประชุมที่ไหนด ไหนด ผมทั้งนั้น ก็เท่ากับว่าผมอยู่กองการศึกษาผู้ใหญ่ก็เริ่มต้นจับอันเนี้ย ก็เกิดโสตทัศนศึกษาขึ้น (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2540)

คำว่า โสตทัศนศึกษา (Audio-visual) นั้นเพิ่งแพร่เข้ามาในเมืองไทยเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดใหม่ๆ และอเมริกาเป็นฝ่ายชนะสงคราม อเมริกาได้นำรถจี๊ปขึ้นบกพร้อมกับนำภาพยนตร์ 16 มม. เรื่อง Prelude to War ไปฉายกลางแปลงตามที่ต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนไทยเข้าใจสาเหตุที่สหประชาชาติชนะสงคราม เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่า Audio-visual ก็เกิดขึ้นในเมืองไทยเป็นครั้งแรกในครั้งนั้น ในตอนนั้นหน่วยประชาสัมพันธ์ของสหรัฐ ร่วมกับ USIS ก็ได้ร่วมมือกับรัฐบาลไทยโดยกองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2540)

ศาสตราจารย์สนั่น กล่าวว่า “หน่วยประชาสัมพันธ์ หน่วย PR ของสหรัฐเขาก็มาร่วมมือกับ USIS ทางรัฐบาลไทย มีกิจกรรมในทางเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชน แล้วก็มีการศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ไปให้ความรู้ทางด้านสุขอนามัย อันนี้เรียกว่าทันสมัยที่สุด เขามีหน่วยเผยแพร่ทั้งทางบกทางน้ำ ผมไปบางทีก็ไปด้วยกันเลย แล้วก็เลยใช้เครื่องฉายหนังร่วมกันเลย” (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2540)

ศาสตราจารย์ช่อม ประเสริฐสกุล ได้กล่าวยืนยันว่า ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้เริ่มงานทางด้านโสตทัศนศึกษาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดใหม่ๆ ซึ่ง ศาสตราจารย์ช่อม กล่าวว่า

.... ท่านเริ่มงานไว้เยอะ เริ่มไว้ เริ่มไว้ ไม่ต้องอะไรหรอกศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ที่เรามาเรียกกันตอนหลังว่าศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษานี้ ถ้ามว่าคืออะไร จริงๆ แล้วมันเริ่มต้นด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ ศาสตราจารย์สนั่น ท่านเป็นหัวเรือใหญ่เลยนะในเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่สมัยนั้น เพราะอะไร เพราะการศึกษาผู้ใหญ่ในสมัยนั้นก็คือออกไปสอนคนไทยซึ่งเป็นผู้ใหญ่แล้ว แล้วก็ไม่ได้เรียนมาในระบบ ให้รู้เรื่องภาษาให้รู้เรื่องทั่วๆ ไป รอบๆ ตัว สมัยนั้นก็

ต้องมีรถออกไปต่างจังหวัด รถที่ออกไปต่างจังหวัดก็คล้ายๆ โมบาย สมัยนั้น ในน้ำมันก็ต้องมีเครื่องฉายหนังมีอะไร ศาสตราจารย์สนั่น ท่านกลับมาจากเมืองนอก กลับมาจากอเมริกาใหม่ๆ ท่านก็มารับผิดชอบเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นท่านก็ทำแล้วก็กลายเป็นกองการศึกษาผู้ใหญ่สมัยก่อนแรกๆ รู้สึกจะเป็นแค่ผมไม่แน่ใจเป็นกองรีเปล่า แล้วตอนหลังก็มาพัฒนาเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษา เพราะอะไร เพราะการศึกษาพวกนี้ต้องใช้เทคโนโลยี เขาเลยเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา คือใช้วิชาโสตทัศนศึกษานี้ล่ะ แล้วก็ไปสอนชาวบ้านตามต่างจังหวัดเหมือนที่ท่านเคยทำมาก่อน

....ท่านเป็นคนแรกที่เริ่มงานทางด้านโสตทัศนศึกษาที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ ท่านเป็นคนทำหน่วยเคลื่อนที่ที่เขาเรียก Mobile Unit สมัยนั้น Mobile Unit เดี่ยวนี้ตอนหลังมากรมประชาสัมพันธ์ก็เอาไปใช้ แล้วท่านใช้วิธีใช้รถฉายหนังตามต่างจังหวัด คล้ายกับรถฉายยาที่เอาหนังไปฉายด้วยนะ ท่านก็ใช้วิธีนี้ ท่านอาจจะไปเห็นมาจากเม็กซิโก จากที่เวลาท่านไปดูงานท่านก็เอาความคิดนี้มาใช้ เป็นครั้งแรกในกระทรวงศึกษาธิการ เพราะฉะนั้นจริงๆ แล้ว ท่านก็เป็นคนเริ่มโสตทัศนศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการเป็นรายแรก แล้วท่านก็เป็นคนแรกที่ไปเรียนวิชาโสตมาจากอเมริกา ตอนหลังสงครามนะ (ชอุ่ม ประเสริฐสกุล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2541)

เพราะฉะนั้น คุณูปการของ ศาสตราจารย์สนั่น ในข้อนี้คือ เป็นผู้เริ่มงานด้านโสตทัศนศึกษาที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ (ตั้งในปี 2483) กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ ศาสตราจารย์สนั่นเริ่มเข้าทำงานที่กระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้เริ่มงานแห่งแรกคืองานที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นกองใหม่เพิ่งจัดตั้งขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ และ ศาสตราจารย์สนั่น ก็มีหน้าที่ คือนำภาพยนตร์ไปฉายตามต่างจังหวัดเพื่อสอนหนังสือให้กับผู้ใหญ่ที่ ไม่รู้หนังสือซึ่งมีเป็นจำนวนมากในประเทศไทย

3. บทบาทในการเป็นผู้ก่อตั้งสมาคมต่างๆ

3.1 เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย

ก่อนหน้าที่ ศาสตราจารย์สนั่น จะเข้ามาดำเนินการก่อตั้งสมาคมถ่ายภาพ ได้มีกลุ่มบุคคลหนึ่งคิดก่อตั้งสมาคมถ่ายภาพมาก่อนแล้ว โดยมีผู้ริเริ่มเป็นชาวเดนมาร์คชื่อ Mr. T.M. Christiansen ร่วมกับผู้สนใจการถ่ายภาพชาวไทยท่านอื่น ๆ ได้แก่ มรว. จักรทอง ทองใหญ่

อาจารย์รัตน์ เปสตันยี คุณบุญเสริม ปุณณะหิตานนท์ คุณปกคุณ จิรชาญชัย คุณศิริรัตน์ พินิจ ภูวดล เจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ คุณพิบูลย์ ประภัสสรางกูร มล. ต้อย ชุมสาย มิสเตอร์ ที เอ็ม คริสเตียนเสน นายไพบูลย์ มุสิกโปดก นายจิตต์ จงมันคง และนายเชาว์ จงมันคง โดยมีหลวง ประกอบนิติสารเป็นผู้ร่างข้อบังคับสมาคมฯ แต่การก่อตั้งครั้งนี้ยังไม่สำเร็จ เนื่องจากความไม่ลงรอยกันในหมู่ผู้ก่อตั้ง

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2501 ศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน ซึ่งขณะนั้นเป็นอาจารย์ หัวหน้าฝ่ายช่างถ่ายภาพวิทยาลัยเทคนิค และพระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ ได้เข้ามารื้อฟื้นการ ขอดทะเบียนก่อตั้งสมาคมฯ โดย ศาสตราจารย์สนั่นได้ติดต่อคุณหลวงประกอบนิติสาร เพื่อขอ ร่างข้อบังคับสมาคมฯ ฉบับเดิมมาแก้ไขร่วมกับอาจารย์ระบิล บุณนาค เมื่อร่างข้อบังคับสมาคมฯ มีลักษณะสมบูรณ์พอสมควร จึงนำร่างนี้ทูลเสนอให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรณ์ มงคลการ เพื่อให้ทรงพิจารณาอีกท่านหนึ่ง แล้วพระองค์ท่านกับ ศาสตราจารย์สนั่น จึงร่วมกัน ไปจดทะเบียนที่กองตำรวจสันติบาล กรมตำรวจ ในฐานะผู้เริ่มก่อตั้งสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยเป็นทางการตามใบอนุญาตที่ ต. 3/2502 ลว. 8 มกราคม 2502

กล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้มีบทบาทมากในการ ดำเนินการก่อตั้งสมาคมฯ เพราะต้องทำหน้าที่เลขานุการสมาคมเองทั้งหมด โดยเฉพาะงาน สารบรรณเกี่ยวกับการร่างและจัดทำจดหมายเชิญประชุม และจัดทำรายงานการประชุม เพราะผู้ ร่วมงานในฝ่ายวิชาช่างถ่ายรูปของท่านไม่ถนัดงานสารบรรณ และยังไม่ให้ความสนใจในการจัด ตั้งสมาคมฯ นี้ ศาสตราจารย์ สนั่น จึงต้องทำงานในระยะเริ่มการโดยลำพัง ตั้งแต่ ร่าง ส่งข่าว และอื่นๆ ทำจดหมายและทำข่าวหนังสือพิมพ์ เชิญนักถ่ายภาพมาร่วมประชุมที่ตึกฝ่ายวิชาช่าง ถ่ายรูปเพื่อรับสมัครเป็นสมาชิกของสมาคม และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารสมาคมชุดแรกๆ เป็นทางการตามข้อบังคับ แล้วแจ้งให้กองตำรวจสันติบาลทราบตามระเบียบ และดำเนินการทางด้านสภาวัฒนธรรมแห่งชาติตามกฎหมาย

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2502 ที่มีการจดทะเบียนเป็นสมาคม จนกระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2541) นับเป็นเวลา 39 ปี ที่สมาคมถ่ายภาพได้ดำเนินงานมาด้วยดีโดยตลอด โดยมีนายกสมาคม คนแรกคือ คุณรัตน์ เปสตันยี ส่วน ศาสตราจารย์สนั่น ทำหน้าที่เป็นเลขานุการสมาคมคนแรก

ใน พ.ศ. 2504 สมาคมถ่ายภาพฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์

สำหรับกิจกรรมสำหรับสมาชิกของสมาคมถ่ายภาพฯ ในแต่ละปี มีดังนี้
รับทราบข่าวสาร ความรู้ วิทยาการในวงการถ่ายภาพทั้งในและต่างประเทศ จากหนังสือเวียนทุกเดือน

- รับวารสาร “แว่นแก้ว” ฟรี
- สังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนนักถ่ายภาพในกิจกรรมของสมาคมฯ ทุกวันอาทิตย์สิ้นเดือน

- ปรึกษาปัญหาถ่ายภาพทุกแขนงด้วยตนเองและทางไปรษณีย์
- ร่วมทัศนจรเพื่อการถ่ายภาพโดยเฉพาะ
- ฟังการบรรยายความรู้ด้านการถ่ายภาพจากวิทยากรชั้นนำ
- ประกวดภาพถ่ายทั่วประเทศ ซึ่งด้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

- ประกวดภาพถ่ายนานาชาติ ซึ่งจัดขึ้นในประเทศไทย โดยสมาคมฯ
- ประกวดภาพถ่าย สไลด์ ซึ่งจัดขึ้นในต่างประเทศ
- สอบเกียรตินิยมทางการถ่ายภาพทั้งในและต่างประเทศ
- แนวทางการประกอบวิชาชีพด้านการถ่ายภาพแขนงต่างๆ

กล่าวได้ว่าการที่ ศาสตราจารย์สนั่น ได้ร่วมเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อ 30 กว่าปีก่อน เป็นการสร้างคุณูปการให้แก่วงการถ่ายภาพในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือ การมีสมาคมถ่ายภาพ เป็นที่รวมของบุคคลต่าง ๆ ในวงการถ่ายภาพให้มาพบปะแลกเปลี่ยนทัศนคติกัน ทำให้เกิดการพัฒนาในวิชาชีพถ่ายภาพ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาคมจัดขึ้นก็ล้วนแต่ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แก่วงการถ่ายภาพในเมืองไทย

เกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งสมาคม ผู้วิจัยได้รับคำยืนยันจาก ศาสตราจารย์ช่อม ประเสริฐสกุล ดังนี้

....สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ก่อนหน้านั้นเคยมี คนพยายามจะตั้งมาแล้ว แล้วก็ทำไม่สำเร็จ ศาสตราจารย์สนั่นไปเอาร่างข้อบังคับมา เามาสาน ก็ organize เลย ท่านก็มา organize ก็ approach พระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ Mr. Christensen approach อาจารย์ระบิล บุณนาค อาจารย์รัตน์ เปสตันยี คนที่มีชื่อเสียงอยู่ในวงการในขณะนั้น นะ มจ. จักรทอง ทองใหญ่ มล. ด้อย ชุมสาย ท่านเหล่านี้แหละ แล้ว อาจารย์สนั่น ท่านก็คล้ายกับ เป็นคนประสานงาน เพราะว่าในฐานะซึ่งท่านเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาถ่ายภาพ คล้ายๆ เป็นหน่วย ราชการ การจะทำอะไร การจะ organization มันก็ง่าย ไม่เหมือนเอกชน organize ท่านก็ organize ผมนี่เป็นคนช่วยท่าน ก็นิเทศสารฉบับแรกของสมาคมผมยังเป็นคนเขียน ทั้งเล่มนะผม เขียนเองเลย รายชื่อสมาชิก ท่านก็ให้ผมขับรถมอเตอร์ไซค์ไปหา ท่านก็บอกว่าไปหาคนนั้น ไป หาคนนี้ ผมก็ขี่มอเตอร์ไซค์ไป สมัยนั้นนี่ท่านเป็นคล้ายๆ เป็นเสธ ผมเป็นขา ไปร้านเจ็ชี่เซ งบ้าง ไปร้านถ่ายรูป ไปหาคุณเชาว์บ้าง คุณอะไรเหล่านี้ผมก็ไป อะไรอย่างนี้ แล้วก็รวบรวมกัน แต่ส่วนบารมีในการที่จะได้มาซึ่งสมาคมถ่ายภาพมันก็เป็นเรื่องของท่านนะนะ จนกระทั่งเกิด สมาคมนี้อัน....(ช่อม ประเสริฐสกุล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2541)

จะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น นอกจากจะมีบทบาทในฐานะผู้ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ แล้วอีกบทบาทหนึ่งก็คือ การสานต่องานที่มีผู้เริ่มทำไว้แล้วแต่ไม่สำเร็จ ได้แก่งานการจัดตั้ง สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย การที่มีผู้เริ่มก่อตั้งสมาคมแล้วแต่ไม่สำเร็จเป็นเพราะขาด บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานที่ดี เห็นได้จากการที่เมื่อ ศาสตราจารย์สนั่น เข้าไปสาน ต่องานก่อตั้งสมาคม ศาสตราจารย์สนั่น ต้องทำหน้าที่หลายๆ อย่างได้แก่การร่างหนังสือเชิญผู้ เข้าร่วมประชุม ติดต่อขอร่างข้อบังคับสมาคมฉบับเก่ามาปรับปรุง ทำหน้าที่เลขานุการจดบันทึก การประชุม งานต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ การจดบันทึกการประชุม งานสารบรรณซึ่งแม้เป็นงานที่ คนอาจจะคิดว่าไม่สำคัญ แต่ ศาสตราจารย์สนั่น ก็ยินดีทำงานเหล่านี้แม้จะเป็นผู้หนึ่งสำเร็จ ปริญาโทมาจากต่างประเทศ แต่มิได้มีความรังเกียจที่จะทำงานเล็กๆ น้อยๆ ยอมรับทำงานทุกอย่าง เพื่อให้การจัดตั้งสมาคมถ่ายภาพฯ ประสบผลสำเร็จ

3.2 เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย

ความคิดในการก่อตั้งสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย เกิดจาก ดร. สาโรช บัวศรี และ ศาสตราจารย์สนั่น ซึ่งเคยเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนกันมาเมื่อสมัยเรียนโรงเรียนฝึกหัดครู และได้ไปศึกษาต่อยังสหรัฐอเมริกาในเวลาเดียวกัน ในระหว่างที่อยู่สหรัฐอเมริกาได้พบปะและหารือกันระหว่างปิดภาคเรียน และมีความคิดเห็นตรงกันว่า หลักการและวิธีการศึกษาของสหรัฐอเมริกาหลายอย่างสามารถปรับปรุงนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่พลเมืองของเราได้เป็นอย่างดี และจะให้ผลดีกว่าหลักการและวิธีการบางอย่างที่เรากำลังใช้อยู่ จึงตกลงกันว่าเราจะพยายามหาทางนำสิ่งที่ดีงามเหล่านั้นมาใช้เป็นผลดีแก่การศึกษาของประเทศเราให้ได้ เมื่อเรากลับมาทำหน้าที่ของเราตามเดิมแล้ว แนวความคิดนี้เป็นรากเหง้าแห่งที่มาของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย

หลังจากทั้งสองท่านกลับมารับราชการแล้ว ได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมอาชีพที่สำเร็จการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ หลายคน มีผู้ที่มีแนวความคิดเดียวกันคือ ดร. สาโรช บัวศรี ดร. แนม บุญสิทธิ์ ดร. พิทักษ์ รัชพลเมือง ศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน และท่านอื่นๆ รวม 9 ท่าน จึงได้นัดปรึกษาหารือกันที่ไล่ก๊ กัดดาการ วันที่ 4 พ.ค. 2496 ที่ประชุมได้ตกลงกันเรื่องวัตถุประสงค์ ความมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการ

หลังจากนั้นได้มีการประชุมอีกหลายครั้ง จนกระทั่งมีการจัดตั้งสมาคมชื่อว่า “สมาคมศูนย์การศึกษา” ใช้อักษรย่อว่า “ส.ศ.ศ” ชื่อภาษาอังกฤษว่า The Education Society (E.S)” คณะกรรมการบริหารสมาคมชุดแรกประกอบด้วย ดร. สาโรช บัวศรี นายกสมาคม อาจารย์เชื้อ สาริมาน อุปนายก อาจารย์สนั่น ปัทมะทิน เลขธิการ อาจารย์ปรีชา อมาตยกุล ผู้ช่วยเลขธิการ อาจารย์ศิริ บัวศรี นายทะเบียน อาจารย์แถม ขอบฝึก เหรัญญิก ดร. ก่อ สวัสดิพานิชย์ ปฏิคม อาจารย์พงศ์อินทร์ สุขขจร ผู้ช่วยปฏิคม ดร. เทือก กุสุมา ณ อยุรยา บรรณาธิการ ดร. แนม บุญสิทธิ์ ประชาสัมพันธ์ อาจารย์กิจจานง วัฒนจินดา และอาจารย์ บัญญัติ สุณัฐสินภัย ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์ อาจารย์เกหลง ปภาวสิทธิ์ ดร. พิทักษ์ รัชพลเดช และอาจารย์สุรินทร์ สรสิริ กรรมการ รวมทั้งสิ้น 15 คน ตามข้อบังคับ และได้รับการจดทะเบียนเป็นสมาคมตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2498

ต่อมา สมาคมฯ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมการศึกษา” โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า “The Education Society (Thailand)” และได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็น “สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (The Education Society of Thailand) ใช้อักษรย่อว่า “ส.กศ.ท.” (E.S.T.) และใช้มาจนทุกวันนี้”

ทั้งหมดนี้เป็นเหตุการณ์ต้นกำเนิดของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งมุ่งบำเพ็ญกรณียกิจให้แก่การศึกษาของประเทศไทย อิทธิพลจากความคิดเห็นของบุคคลในขณะนั้น แต่เริ่มรวมตัวกัน ได้เป็นพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ในวงการศึกษาของประเทศไทย เป็นรากเหง้าให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาของชาติใหม่ เกิดศัพท์ทางการศึกษาเพิ่มเติมขึ้นอีกมากมาย เกิดการศึกษาแผนใหม่ เกิดการศึกษาแบบพัฒนาการ เกิดการสอนแบบโครงการและแบบเรียนด้วยการกระทำ เกิดโรงเรียนมัธยมแบบประสม มีการเปลี่ยนแปลงปรัชญาการศึกษาและวิธีการวัดผลการศึกษาใหม่ เห็นคุณค่าของการวางแผนการศึกษา การวิจัยการศึกษา และการแนะแนวการศึกษา การหางานจ้างให้นักเรียนทำในเวลาว่าง รวมทั้งการปฏิรูปการศึกษา ก็นับว่าเป็นผลงานของบุคคลในขณะนั้น ที่เริ่มนำมาเผยแพร่และดำเนินงานในประเทศไทย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น ๆ อีกมากมายสุดที่จะนำมากล่าวในที่นี้ให้หมดสิ้นได้

4. บทบาทในการเป็นผู้เรียบเรียงตำราวิชาการ และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านสื่อสารมวลชน

4.1 เรียบเรียงตำราถ่ายรูปและถ่ายทำภาพยนตร์

บทบาทของ อาจารย์สนั่น ปัทมะทิน ที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งในการทำให้เกิดพัฒนาการด้านภาพถ่ายและภาพยนตร์ ด้วยการเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลทั่วไปในวงกว้างนอกเหนือจากนักเรียน นักศึกษาในมหาวิทยาลัย คือการเรียบเรียงตำราถ่ายรูปออกจำหน่าย ใน พ.ศ. 2494 (พิมพ์ครั้งที่ 1) สำหรับแรงจูงใจในการเขียนหนังสือเริ่มมาตั้งแต่เห็นว่าข้อจำกัดคือไม่มีตำราถ่ายรูปภาษาไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น แต่ผู้ที่จะรู้วิชาถ่ายรูป ล้างรูป เช่นชาวจีนสามารถอ่านตำราภาษาจีนซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษ

ในสมัยนั้น นอกจากกิจการถ่ายรูปส่วนใหญ่ชาวจีนจะเป็นผู้ดำเนินการแล้ว เรื่องการถ่ายรูป สูตรน้ำยาล้างฟิล์ม การอัดขยายรูปต่างๆ ยังถือว่าเป็นความลับ ซึ่งผู้ที่มีความรู้

ส่วนใหญ่ที่เป็นชาวจีนจะไม่เปิดเผยให้ใคร การที่คนจีนสามารถเรียนรู้เรื่องการถ่ายรูปจนสามารถดำเนินกิจการร้านถ่ายรูปได้นั้นก็ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. คนจีนถ่ายทอดกันเองด้วยการไปเป็นลูกมือในร้านคนจีน จนมีความชำนาญพอและมีเงินทุน จึงออกมาตั้งร้านถ่ายรูปเป็นของตนเอง

2. ในประเทศจีนมีตำราถ่ายรูปภาษาจีนที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ ทำให้คนจีนสามารถรู้เรื่องการถ่ายรูปด้วยการอ่านจากตำราภาษาจีนซึ่งมีจำหน่ายในเมืองไทย

เพราะฉะนั้น ตำราถ่ายรูปยุคแรก ๆ ที่มีในเมืองไทย ก็จะมีเพียงตำราภาษาอังกฤษและภาษาจีนเท่านั้น ดังนั้นจึงมีคนไทยรู้เรื่องการถ่ายรูปน้อยมากในสมัยนั้น

ศาสตราจารย์สนั่น หลังจากสำเร็จปริญญาโททางด้านสัตตศศึกษา จากมหาวิทยาลัยอินเดียนา เมื่อ พ.ศ. 2493 ได้ทำงานเป็นผู้เชี่ยวชาญไทยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ UNESCO ตามโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ท่านได้ไปหาซื้อหนังสือแนะนำวิธีถ่ายรูปที่มีขายอยู่ที่เวียงนครเขมร ซึ่งมีผู้พิมพ์ขายเป็นเล่มขนาด 16 หน้ายก เมื่อมาอ่านดูแล้วพบว่าไม่สามารถปฏิบัติตามที่หนังสือแนะนำได้ ทำให้คิดว่าถ้าปล่อยไว้เช่นนี้ วิชาการถ่ายรูปคงจะไม่แพร่หลาย เพราะไม่มีตำราถ่ายรูปให้คนได้ศึกษาและปฏิบัติตาม ศาสตราจารย์สนั่น ซึ่งเรียนสำเร็จมาทางด้านสัตตศศึกษาใหม่ ๆ จึงได้ค้นคว้าหาตำราทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ที่มีขายอยู่ในท้องตลาด เพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นตำราถ่ายรูปเล่มแรกขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของท่านว่า

....สมัยนั้น (พ.ศ. 2493) มีหนังสือเกี่ยวกับวิชาถ่ายรูปขนาด 16 หน้ายก เล่มบางๆ พิมพ์ออกขายอยู่เล่มสองเล่ม เมื่อซื้อมาอ่านก็มักจะนำมาปฏิบัติไม่ได้ จึงคิดอยู่เสมอว่า ถ้ามีหนังสือประเภทนี้ที่มีคุณภาพดีๆ ออกมาขาย จะช่วยทำให้เกิดช่างภาพคนไทยขึ้นในประเทศได้มากยิ่งขึ้น และตนเองก็คงจะเก่งกว่านี้ (สนั่น ปัทมะ, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2540)

ตำราถ่ายรูปเล่มแรกของ ศาสตราจารย์สนั่นซึ่งพิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2494 จำนวน 2,000 เล่ม สามารถจำหน่ายหมดภายในเวลา 3 เดือน แสดงให้เห็นว่า ตำราถ่ายรูปในขณะนั้นเป็นที่ต้องการมากของผู้ที่เล่นถ่ายรูปในเมืองไทย หรืออาจแสดงให้เห็นว่ามีคนต้องการรู้เรื่องถ่ายรูปมากในขณะนั้น

จากตำราถ่ายรูปเล่มแรกที่จำหน่ายหมดในเวลาอันรวดเร็ว ศาสตราจารย์สนั่นจึงได้แก้ไขเพิ่มเติม เพิ่มจำนวนหน้า รายละเอียด และเพิ่มเติมรูปภาพประกอบในการพิมพ์ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2495 จำนวน 3,000 เล่ม ซึ่งก็ได้รับรางวัลและชมเชยจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าเป็นตำราที่แต่งดีและปฏิบัติได้ผล พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 2,000 เล่ม ครั้งที่ 4 (พ.ศ. 2504) จำนวน 2,000 เล่ม

ตำราถ่ายรูปเล่มฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4 กล่าวได้ว่าเป็นตำราถ่ายรูปที่สมบูรณ์ที่สุด เนื่องจากหนังสือมีความละเอียด และมีความหนาถึง 640 หน้า (ราคา 95 บาท) มีภาพประกอบตลอดเล่ม ตลอดจนคำอธิบายโดยละเอียด มีทั้งตัวอย่างภาพที่ถ่ายดีและถ่ายไม่ดี ฟิล์มที่ล้างดีและไม่ดี รวมทั้งสาเหตุและวิธีการแก้ไข

สำหรับตำราถ่ายรูปของศาสตราจารย์สนั่น พิมพ์ครั้งที่ 4 (พ.ศ. 2504) ภายในเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติวิชาถ่ายรูป ส่วนประกอบของกล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายรูปแบบต่างๆ วิธีใช้กล้องถ่ายรูป การเลือกใช้ความเร็วชัตเตอร์ การเลือกใช้วัสดุไวแสงสำหรับถ่ายรูป การถ่ายรูปให้ได้เนกาตีฟที่ดี การประกอบภาพ การถ่ายรูปด้วยแสงแดด การถ่ายรูปด้วยไฟฟ้าถ่ายรูป การถ่ายรูปด้วยไฟแวบ (แฟลช) การถ่ายรูปด้วยแสงสว่างอย่างอื่น ได้แก่ การใช้ไฟฟ้าผสมแสงแดดในการถ่ายรูป การถ่ายรูปในเวลากลางคืน วิธีล้างฟิล์มและกระจก วิธีอัดและขยายรูป การถ่าย ล้างและพิมพ์รูปสีธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีวิธีการแต่งเนกาตีฟ และการแก้ไขรูปถ่าย การระบายสีรูปถ่าย การทำภาพพลิกแพลงแบบต่างๆ การผสมเคมีภัณฑ์และการใช้ รวมทั้งสูตรน้ำยาต่างๆ

ศาสตราจารย์ช่อม ประเสริฐสกุล ได้ให้ข้อมูลว่า ท่านเคยไปหาซื้อตำราถ่ายรูปเป็นตำราภาษาไทยที่มีคนเขียนก่อนหน้าอาจารย์สนั่น มาอ่านดูแต่เป็นตำราที่ใช้ไม่ได้ เพราะไม่

สามารถปฏิบัติตามได้ “ผมก็เคยไปเจอที่เว็จนครเขมม แต่อย่าไปออกชื่อเขาเลยไม่ดี เขียนมาไม่เห็นทำอะไรได้ มีตำรา ศาสตราจารย์สนั่น นี่ละเป็นเล่มแรกที่ออกมาแล้วเป็นการจุดประกายของวิชานี้ให้เปิดสู่สาธารณะ เปิดเป็นวิชาที่เรียนรู้กันได้ เพราะก่อนหน้านั้นเป็นวิชาลึกลับ พุดง่าย ๆ ลึกลับ (ช่อม ประเสริฐสกุล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2541)

และจากคำให้สัมภาษณ์ของ อาจารย์จีน คล้ายปาน “ก่อนหน้าที่ ศาสตราจารย์สนั่น จะแต่งตำราถ่ายรูป ก็มีตำราของคนอื่นเป็นเล่มเล็กๆ แต่ที่ไม่มีรายละเอียดบอกวิธีถ่ายรูป ล้างฟิล์มขาว-ดำ ทำนองนี้ คือเขียนคล้ายๆ ตามประสบการณ์ ไม่ใช่วิชาการ วิชาการก็มี แต่อ่านไม่รู้เรื่องเลย คือเหมือนกับแปลมาจากภาษาต่างประเทศ (จีน คล้ายปาน, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2541)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตำราถ่ายรูปของศาสตราจารย์สนั่น ได้แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของตำราเล่มอื่นๆ ที่มีผู้เขียนก่อนหน้านั้น อันได้แก่ เขียนไม่ละเอียด เขียนตามประสบการณ์ ไม่ใช่วิชาการ อ่านไม่รู้เรื่องเหมือนกับแปลมาจากต่างประเทศ

อาจกล่าวได้ว่าตำราถ่ายรูปของ ศาสตราจารย์สนั่น ได้ทำให้วิชาการถ่ายรูปเป็นที่แพร่หลาย มากขึ้น สังเกตได้จากในการพิมพ์ 4 ครั้ง เป็นจำนวนเกือบหมื่นเล่ม แสดงให้เห็นว่า ได้มีช่างภาพที่มีคุณภาพเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบหมื่นคน ทำให้สถานภาพของการถ่ายรูปดีขึ้นเพราะแต่เดิมวิชาถ่ายรูปเป็นวิชาที่ค่อนข้างปกปิด และไม่ค่อยมีคนไทยประกอบอาชีพถ่ายรูปมากนัก เพราะคนไทยที่มีความรู้ทางการถ่ายรูปหายากในสมัยนั้น

จากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ช่อม ทำให้ทราบข้อดีของตำราถ่ายรูป ของศาสตราจารย์สนั่น ได้แก่ ตำราถ่ายรูปของศาสตราจารย์สนั่น เป็นความรู้พื้นฐานแต่เป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และเรียกว่าประยุกต์ ไม่ใช่ Photographic theory แต่เป็น Practical theory คือปฏิบัติได้ ถ่ายได้ ล้างได้... (ช่อม ประเสริฐสกุล, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2541)

... ตำราถ่ายรูป ศาสตราจารย์สนั่น ก็พยายามใช้ภาษาไทย เรียกว่ามีทั้งการถ่ายรูปขาว-ดำ รูปสี การล้างฟิล์มสี เรียกว่าเปิดเผยสูตร ตำราเปิดเผยออกมา ซึ่งตามร้านเขาเรียนมาจากการถ่ายทอดสืบทอดกันมา แต่ไหนก็แค่นั้น ไอ้โน่นนิด ไอ้นี้หน่อย ไม่รู้อะไร นี่แพ่งใส่น้อย

น้อย นี้ถูกใส่มากน้อย แต่ตำรา ศาสตราจารย์สนั่น จะบอกน้ำหนัก บอกอุณหภูมิจากผล
...(ชิน คล้ายปาน, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2541)

และ อาจารย์สุรพล ชลวิไล ได้เล่าว่า “ตำราถ่ายรูปของ ศาสตราจารย์สนั่น เป็น
ตำราถ่ายรูปเล่มแรกๆ ที่ได้มาตรฐาน อาจารย์เขียนเล่มใหญ่เลย เคยได้รับรางวัลสมัชชาอมพล ป.
สมัยนั้นไม่มีใครเขียนตำรา การเรียนถ่ายรูปเรื่องถ่ายรูปคนก็รู้น้อย วิทยาการทางด้านนี้ พวก
กล้องอะไรก็ไม่ก้าวหน้าเหมือนอย่างปัจจุบัน” (สุรพล ชลวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2541)

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ตำราถ่ายรูปของศาสตราจารย์สนั่น เล่มแรก (พ.ศ.
2494) นั้น เขียนขึ้นในขณะที่ท่านได้ไปทำหน้าที่สอนวิชาถ่ายรูปที่โรงเรียนสารพัดช่างวัดแก้วฟ้า
และได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่สอง ครั้งที่สาม ในเวลาต่อมา ทำให้เราวิเคราะห์ได้ว่า ผู้ที่ซื้อ
ตำราถ่ายรูปของศาสตราจารย์สนั่นศึกษาอาจจะเป็นลูกศิษย์ที่เรียนวิชาถ่ายรูปกับศาสตราจารย์
สนั่น ก็เป็นไปได้ และจากการที่ตำราของศาสตราจารย์สนั่น พิมพ์ 4 ครั้ง เป็นจำนวน 9,000 เล่ม
แสดงให้เห็นว่ามีผู้ที่สนใจการถ่ายรูปในขณะนั้นเป็นจำนวนมาก นอกเหนือจากผู้ที่เรียนโดยตรง
ในสถาบัน นอกจากนี้คุณูปการอย่างหนึ่งของตำราถ่ายรูปของศาสตราจารย์สนั่น ก็คือ ทำให้มี
ตำราถ่ายรูปที่เขียนโดยท่านอื่นๆ ตามมามากขึ้น ได้แก่
(ศักดิ์ ศิริพันธ์, 2535)

- พ.อ. อุดม ควรพุดง ชื่อ “ถ่ายรูปเทคนิค” จัดพิมพ์ที่กรมแผนที่ทหารบก พ.ศ.
2496 จำนวน 683 หน้า

- สนั่น ปัทมะทิน ชื่อ “คู่มือผู้เริ่มเล่นถ่ายรูป” โรงพิมพ์วิทยาลัยเทคนิค พ.ศ.
2498 จำนวน 191 หน้า

- พยุง จอมพิทักษ์ ชื่อ “เรื่องน่ารู้ของช่างภาพ” สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ พ.ศ.
2507 จำนวน 175 หน้า

- จำลอง รัตนสมบุรณ์ ชื่อ “คู่มือกล้องและตลาดภาพ” สำนักพิมพ์โอเดียน
สโตร์ พ.ศ. 2508 จำนวน 163 หน้า

- เซาว์ จงมันคง “เทคนิคการถ่ายภาพ” จำนวน 160 หน้า

- เซาว์ จงมันคง “เทคนิคการถ่ายภาพพิศเจริณู” จำนวน 143 หน้า

- นิคม กิติกุล “ตำราถ่ายรูป ทำบล็อกร” แพร์พิทยา พ.ศ. 2508 จำนวน 523 หน้า
- พยุง จอมพิทักษ์ “ล้างฟิล์มภาพยนตร์ สีธรรมชาติตามหลักแผนใหม่” โอเดียนสโตร์ พ.ศ. 2508 จำนวน 140 หน้า
- พยุง จอมพิทักษ์ “ประสบการณ์จากงานถ่ายรูป” โอเดียนสโตร์ พ.ศ. 2508 จำนวน 236 หน้า
- ศักดา ศิริพันธ์ “แสง ฉบับประสบการณ์” ชวนพิมพ์ พ.ศ. 2516 จำนวน 289 หน้า ฯลฯ

4.2 เป็นผู้แต่งและแปลตำราวิชาการด้านสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะด้านภาพถ่ายและภาพยนตร์จำนวนมาก

ในการเรียนการสอนนั้น อาจารย์ผู้สอนถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียนมากที่สุด แต่นอกจากอาจารย์จะมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ตำราเรียนก็มีส่วนสำคัญไม่แพ้อาจารย์ผู้สอนเช่นกัน เพราะในบางครั้งแม้ไม่มีอาจารย์ผู้สอน แต่ผู้ที่สนใจจะศึกษาหาความรู้ก็สามารถค้นคว้าได้จากตำราที่ผู้แต่งไว้แล้ว ทำให้วิชาการเป็นที่แพร่หลาย ไม่จำกัด แต่เฉพาะผู้ที่เข้ามานั่งเรียนในห้องเรียนเท่านั้น

เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น ได้สร้างคุณูปการต่อวงการสื่อสารมวลชนในประเทศไทย ไว้อย่างมากมาด้วยการแต่งและแปลตำราวิชาการด้านสื่อสารมวลชน อาทิเช่น :

1. ตำราถ่ายรูป (พ.ศ. 2494) : เป็นตำราถ่ายรูปที่สมบูรณ์เล่มแรก
2. คู่มือผู้เริ่มเล่นถ่ายรูป (พ.ศ. 2498)
3. การถ่ายทำภาพยนตร์ (พ.ศ. 2506)
4. การเรียงพิมพ์ (ความรู้ทั่วไปทางการพิมพ์) (พ.ศ. 2513)
5. การถ่ายภาพวารสารศาสตร์ (พ.ศ. 2516)
6. ศัพทานุกรมสื่อสารมวลชน : (พ.ศ. 2520) หนา 2,083 หน้า รวบรวม

คำศัพท์ 7,345 คำ อ. สนั่น ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการและเรียบเรียงศัพท์ภาพถ่าย ศัพท์การพิมพ์ ศัพท์โทรทัศน์และภาพยนตร์ นับเป็นเล่มแรกที่ยรวมเอาศัพท์ทางสื่อสารมวลชนมารวมไว้ในเล่มเดียวกัน ใช้เวลารวบรวม 3 ปี

7. แปลและเรียบเรียงหนังสือ “สื่อสารมวลชนในประเทศไทย” เป็นภาษาอังกฤษให้ AMIC จัดพิมพ์เผยแพร่ (พ.ศ. 2527)

8. รวบรวมทำบรรณานุกรมสื่อสารมวลชนในประเทศไทยเป็นภาษาอังกฤษให้ AMIC จัดพิมพ์เผยแพร่ (พ.ศ. 2526)

9. แปลหนังสือ “Amimation Film” (พ.ศ. 2525) ของยูเนสโกเป็นภาษาไทยชื่อ “ภาพยนตร์การ์ตูน” ออกพิมพ์เผยแพร่

10. แปลหนังสือ “เวิร์คชอปภาพยนตร์ & วิดีโอ การ์ตูน” ให้ AMIC จัดพิมพ์เผยแพร่ (พ.ศ. 2527)

11. รวบรวมและเรียบเรียงหนังสือ “ภาษาไทยที่สื่อมวลชนอาจใช้พลาด” พิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. 2535

12. เขียนสารานุกรมศึกษาศาสตร์ทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาให้กับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จะเห็นได้ว่าผลงานด้านการเขียนตำรา เรียบเรียงหนังสือทางวิชาการต่างๆ ของศาสตราจารย์สนั่น เหล่านี้มีออกมาอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นคุณสมบัติด้านความถนัดและมีใจรักในการเขียนตำราของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน

4.3 เป็นผู้เผยแพร่ความรู้และวิชาการด้านสื่อสารมวลชนทางสื่อต่าง ๆ

ศาสตราจารย์สนั่นได้สร้างคุณูปการต่อวงการสื่อสารมวลชนในประเทศไทย อีกประการหนึ่งก็คือ เป็นผู้เขียนบทความวิชาการด้านสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะด้านภาพถ่ายและภาพยนตร์ เผยแพร่ทางสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น นิตยสาร วารสาร อยู่เป็นประจำ บทความต่าง ๆ เหล่านี้นั้น ศาสตราจารย์สนั่น เขียนไว้มากมายจนไม่สามารถรวบรวมนำผลงานมากล่าวไว้ในที่นี้ได้หมด แต่ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างบางบทความเท่านั้น อาทิเช่น

....

1. “การพัฒนาหนังสือมวชน” พิมพ์ในวารสาร “สื่อมวชนปริทัศน์” ฉบับที่ 12 ตุลาคม - ธันวาคม 2532
2. “ภาษาไทยที่เป็นปัญหา” พิมพ์ใน “สื่อมวชนปริทัศน์” ฉบับที่ 11 เดือน กรกฎาคม - กันยายน 2531
3. “การประกวดภาพยนตร์ไทย” พิมพ์ใน “67 ปีภาพยนตร์ไทย” (2466 - 2533)
4. “การสื่อสารพัฒนาการ” พิมพ์ใน “สื่อมวชนปริทัศน์” ฉบับที่ 9 เดือน มกราคม 2531
5. “เอกภาพของภาษาไทยกับหนังสือพิมพ์” พิมพ์ใน “สื่อมวชนปริทัศน์” ฉบับที่ 10 เดือนเมษายน - มิถุนายน 2531
6. “โรคไม่รู้หนังสือ” อุปสรรคของการพัฒนาทุกระดับ พิมพ์ใน “สื่อมวชนปริทัศน์” ฉบับที่ 11 เดือน กรกฎาคม - กันยายน 2531
7. “พูดจาภาษาหนังสือ” พิมพ์ใน “สื่อมวชนปริทัศน์” ฉบับที่ 13-14 พ.ศ. 2532
8. “เลนส์ทำงานอย่างไร” พิมพ์ใน “นิตยสารคาเมรา” (ถอดความจากบทความเรื่อง How Lenses Work ของ Wallace Hanson ในวารสาร Invitation to Photography)
9. “การใช้ภาพถ่ายเป็นฉากหลัง” พิมพ์ใน “นิตยสารคาเมรา”
10. “ภาพยนตร์ 8 มม. พิเศษ”

และเมื่อ พ.ศ. 2496 ในขณะที่ศาสตราจารย์สนั่น ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายวิชาช่างถ่ายรูป และรักษาการฝ่ายวิชาช่างพิมพ์ของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ศาสตราจารย์สนั่น ได้ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายการวิทยุกระจายเสียงออกอากาศทางสถานีวิทยุศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งตั้งอยู่ที่ศึกษานิเทศการของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพในช่วงเริ่มก่อตั้ง นับแต่ พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา โดย ศาสตราจารย์สนั่น ได้นำความรู้ด้านการจัดทำรายการวิทยุกระจายเสียง ที่ได้ศึกษามาจากสหรัฐอเมริกาใช้ในการจัดทำรายการวิทยุเพื่อการศึกษา โดยได้นำวิชาการใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ทำรายการ เช่น การริเริ่มนำเสียงประกอบที่เกิดจากข่าว (Sound Effect) มาประกอบการเล่า การบรรยาย และการสัมภาษณ์บุคคล เป็นครั้งแรก จัดทำรายการโดยใช้การสนทนาและการอภิปรายมาสอนเป็นบทเรียน เป็นต้น (อุดม จะโนภาษ, 2535)

5. บทบาทในการเป็นที่ปรึกษาโครงการต่างๆ

5.1 เป็นที่ปรึกษาสถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์

สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ดำเนินงานในลักษณะของมูลนิธิที่ไม่แสวงหากำไร จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทางด้านวารสารระหว่างนักวิชาการและนักวิชาชีพ กิจกรรมหลักของสถาบันฯ คือการจัดการฝึกอบรมสื่อมวลชน เพื่อให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของยุคข่าวสาร จัดทำเอกสารคู่มือทางด้านวารสารศาสตร์ จัดทำวิจัยด้านสื่อมวลชน จัดทุนฝึกอบรมวิชาชีพเพิ่มเติมสำหรับผู้สื่อข่าวทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนและหน่วยงานระหว่างประเทศที่เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนาการวิชาชีพวารสารศาสตร์

.....สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่หวังผลกำไร จัดตั้งในปี 2527 โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากมูลนิธิเอเชีย และ IPDC (International Program Development Course) เป็นหน่วยงานหนึ่งของ UNESCO และมูลนิธิหนังสือพิมพ์แห่งเอเชีย (Press Foundation of Asia) สถาบันฯ มีความมุ่งหมายที่จะจัดฝึกอบรมให้กับนักหนังสือพิมพ์ซึ่งไม่ได้รับการศึกษาโดยตรงจากสถาบันการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์วารสารศาสตร์ และนักหนังสือพิมพ์ซึ่งแม้จะเคยศึกษามาแต่อยากจะได้โอกาสที่จะเพิ่มประสบการณ์ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักวิชาการกับนักวิชาชีพ ให้มาพบปะพูดคุยกัน เพื่อให้ทราบความต้องการของแต่ละฝ่าย (วีรศักดิ์ สาเลยกานนท์, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2541)

บทบาทของ ศาสตราจารย์สนั่น ที่มีต่อสถาบันนี้ก็คือ ไปร่วมทำงานในฐานะเป็นที่ปรึกษาของสถาบัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2529รวมทั้งเป็นวิทยากรฝึกอบรม โดยเฉพาะการฝึกอบรมทางด้านภาพถ่ายวารสารศาสตร์ ให้กับบรรดานักหนังสือพิมพ์ในภาคต่างๆ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการเขียนบทความลงพิมพ์ในหนังสือของสถาบันฯ ได้แก่ สื่อมวลชนปริทัศน์ เป็นหนังสือราย 3 เดือน รวมทั้งจัดทำคู่มือสำหรับนักข่าว นักหนังสือพิมพ์ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเอเชีย (ASIA FOUNDATION)

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์วีระศักดิ์ สาเลขยกานนท์ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาการฯ กล่าวว่า “สถาบันตั้งในปี 2527 ท่านเริ่มมาประมาณปีที่ 2 เราก็ดึงท่านมาเป็นวิทยากร เป็นที่ปรึกษา ท่านมาประจำอาทิตย์ละครั้ง ท่านก็จะดูแลเรื่องภาษา ท่านถนัดเรื่องภาษาไทย แล้วก็มีการจัดสัมมนาที่ไหน ที่เกี่ยวกับท่านโดยตรง ก็รบกวนท่านไปเป็นวิทยากร ท่านมาอาทิตย์ละครั้ง แต่ถ้าจำเป็นมีงานมากท่านก็มา มาประชุม นี่ท่านก็ยังมา บอกอาจารย์มาช่วยท่านก็มา ถือว่าเป็นบุคลากรทางด้านนี้ เป็นผู้ที่ใฝ่รู้ แล้วท่านก็ไม่ละทิ้งนะ แต่ตอนหลังท่านอายุมาก ก็เดินทางลำบาก” (วีระศักดิ์ สาเลขยกานนท์, 9 มกราคม 2541)

5.2 ที่ปรึกษาโครงการบัญญัติศัพท์วิชาเทคโนโลยีทางภาพ

โครงการบัญญัติศัพท์วิชาการถ่ายภาพเกิดขึ้นเนื่องจาก ศาสตราจารย์สนั่น อาจารย์ เชาว จงมันคง และ ศาสตราจารย์ศักดิ์ดา ศิริพันธ์ ได้ร่วมปรึกษารื้อกันถึงปัญหาที่เกิดจากความสับสนในการใช้คำศัพท์ในวงการถ่ายภาพ เนื่องจากบรรดาช่างภาพรุ่นใหม่ นักเขียนหนังสือ นักเขียนบทความ นิตยสารด้านการถ่ายภาพ รวมทั้งผู้สอนวิชาการถ่ายภาพในสถาบันต่างใช้คำศัพท์ไม่เหมือนกันทั้งที่มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษคำเดียวกัน บางคนใช้คำศัพท์ของ ศาสตราจารย์สนั่น บางคนใช้คำศัพท์ของ ศาสตราจารย์ศักดิ์ดา บางคนใช้ของ อาจารย์เชาว เป็นต้น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้หรือผู้นำไปใช้เกิดความสับสน สื่อความหมายไม่ตรงกัน อาจารย์เชาว จึงได้พา ศาสตราจารย์สนั่น และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่นๆ อีก ไปประชุมหารือร่วมกับ อาจารย์ศักดิ์ดา ศิริพันธ์ ที่ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางภาพถ่ายและเทคโนโลยีทางการพิมพ์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนกระทั่งมีคำสั่งราชบัณฑิตยสถานที่ 39/2526 ลงวันที่ 8 ส.ค. 2526 แต่งตั้งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิชาถ่ายภาพ มีทั้งหมด 11 ท่าน โดยมี ศาสตราจารย์สนั่น เป็นประธานคณะกรรมการฯ

6. บทบาททางด้านภาพยนตร์

6.1 ผู้ริเริ่มการจัดประกวดภาพยนตร์ไทย

การจัดการประกวดภาพยนตร์ไทยเริ่มมีเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2500 โดยผู้ริเริ่มความคิดคือ คุณครูสงบ สอนศิริ ได้เคยปรารภและหารือถึงเรื่องการจัดประกวดภาพยนตร์ไทยกับศาสตราจารย์สนั่น ถึง 2-3 ครั้ง และคุณสนอง รัตนวิจิตร ก็มีความเห็นว่า ภาพยนตร์ไทยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับรัฐมีใช้น้อย จึงควรรหาทางอุปถัมภ์ค้ำชูไม่ทางตรงก็ทางอ้อมก่อน

ด้วยการจัดให้มีการประกวดภาพยนตร์ไทยขึ้นในงานประจำปีของหอการค้ากรุงเทพ ประจำปี พ.ศ. 2500 การจัดประกวดครั้งแรกมีหอการค้ากรุงเทพเป็นผู้อุปถัมภ์และดำเนินการ

....เท่าที่ผมจำได้ อาจารย์สงบ สวณศิริ หรือนามปากกา สันตสิริ นะ ท่านเป็นผู้โฆษณาหนังให้กับโรงหนังเฉลิมไทย ที่สะพานผ่านฟ้า ที่รื้อทิ้งไปแล้ว อาจารย์สงบ ประจำอยู่ที่นั่น ทีนี้ท่านก็เคยคิดว่าจะมีการประกวดภาพยนตร์ไทย ท่านก็รู้ว่าผมเกี่ยวข้องกับอันนี้ ท่านก็จับผมไว้เพื่อให้ดำเนินการให้มีการประกวดภาพยนตร์ไทยขึ้น (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2540)

ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้มืบทบาทในฐานะหนึ่งในกรรมการตัดสิน มีทั้งหมด 10 คน ตั้งแต่มีการจัดประกวดครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2501) เป็นต้นมา รวมทั้งสิ้น 10 กว่าครั้ง

6.2 เป็นกรรมการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ของกระทรวงมหาดไทย

ศาสตราจารย์สนั่น เมื่อเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังได้รับเชิญให้ไปเป็นกรรมการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ของกระทรวงมหาดไทย เป็นเวลา 8 ปี ท่านกล่าวว่าในการเซ็นเซอร์นั้น “ง่ายนิดเดียวคือ จะต้องไม่มีภาพยนต์ตอนใดแม้แต่เน็อย ปรากฏบนจอให้ผู้ชมได้ชมโดยมีภาพการกระทำที่ผิดกฎหมายอยู่ในภาพยนตร์ อย่างทารุณโหดร้ายเกินขนาด ภาพโป๊เปลือยหมด โป๊ปลอมแพลง ล้อแหลมชี้ชวนในทางกามารมณ์มากก็เข้าเกณฑ์” (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2540)

กล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น เป็นกรรมการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ที่เข้มงวดและมีบทบาทสำคัญในคณะกรรมการฯ ดังคำให้สัมภาษณ์ของท่านเองว่า

....คุณรู้ไหม บางครั้งผมไม่อยู่คนเดียวหนังเรื่องนั้นผ่านไม่ได้นะ บางทีกรรมการเซ็นเซอร์ผู้แทนจากกรมอัยการ บังเอิญเคยเป็นลูกศิษย์ผมที่บพิตรพินูชบอก อาจารย์ครับอันนี้ปล่อยให้ผู้ชมเขาได้ศึกบ้างสิครับ อะไรก็ตัด อะไรก็ตัด (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์)

ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ของ ศาสตราจารย์สโนว์ คือ

- เข้าเกณฑ์อนาจารตามกฎหมาย
- ภาพการทารุณโหดร้าย
- มีรายละเอียดมากในเชิงของกามารมณ์

7. บทบาทในการเป็นผู้กวดขันภาพการถ่ายรูปให้เป็นวิชาชีพที่มีรายได้และเปิดกว้าง สำหรับสาธารณชนวงกว้าง

7.1 ทศนคติต่อวิชาถ่ายรูปของ ศาสตราจารย์สโนว์

ทศนคติต่อการถ่ายรูปของ ศาสตราจารย์สโนว์ จะต่างจากบรรดาเจ้านาย เชื้อพระวงศ์ชั้นสูง ซึ่งนิยมเล่นกล้องถ่ายรูปกันในยุคแรกๆ คือ บรรดาเจ้านายจะมองว่าการถ่ายรูปเป็นเพียงงานอดิเรกในยามว่างคือมองว่าการถ่ายรูปเป็นเพียงการเล่น ส่วน ศาสตราจารย์สโนว์ จะมีทศนคติที่แตกต่างจากพวกเจ้านาย คือมองว่าการถ่ายรูปควรจะเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับผู้เล่นได้ด้วย คือเป็นการเปลี่ยนจากทศนคติที่มองว่าการถ่ายรูปเป็นเรื่องเล่นเป็นการมองว่าการถ่ายรูปเป็นอาชีพอาชีพหนึ่ง ศาสตราจารย์สโนว์ มองเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงตัวเอง พยายามทำให้การถ่ายรูปไม่เป็นการเล่นที่สูญเปล่า จะสังเกตได้ว่า ศาสตราจารย์สโนว์ มีทศนคติเช่นนี้ทุกๆ ที่เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่ยังเห็นความสำคัญของการหารายได้ ทำให้การถ่ายรูปสามารถก่อให้เกิดรายได้ ดังจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ศาสตราจารย์สโนว์ จะตั้งห้องมืดเองตลอด ทั้งสมัยที่เป็นครูที่โรงเรียนบพิตรพิมุข แม้กระทั่งไปเรียนต่อต่างประเทศ ก็ยังรับจ้างถ่ายรูปและหารายได้พิเศษจากการถ่ายรูป เพราะการทำห้องมืดเองเช่นนี้นอกจากจะหาเงินได้แล้ว ยังได้ประสบการณ์เพิ่มเติมในเรื่องการผสมน้ำยา สูตรเคมีต่างๆ ต้องทดลองทำหลายๆ ครั้ง กว่าจะได้สูตรที่เหมาะสม เพราะหาก ศาสตราจารย์สโนว์ ไม่ทำห้องมืดเอง ศาสตราจารย์สโนว์ ก็จะไม่มีความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการล้างและอัดขยายรูป และจะไม่รู้ว่าภาพที่ออกมาดีหรือไม่ดีเป็นเพราะขั้นตอนการถ่ายรูปหรือการล้างฟิล์ม แต่ถ้าทำเองทุกขั้นตอน ก็จะทำให้รู้ว่าขั้นตอนไหนที่ผิดพลาดทำให้รูปออกมาไม่ดี เพราะกระบวนการล้างรูปเป็นกระบวนการที่ยากกว่าการถ่ายรูป

....คนทั่วไปต่างพากันเห็นว่า การถ่ายรูปเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย ไม่จำเป็นแก่การดำรงชีพของเรา ถ้าเราคิดในแง่ความจำเป็นในการดำรงชีพของมนุษย์แล้ว การถ่ายรูปเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย

จริงดังที่เข้าใจกัน เพราะถ้าเราไม่ถ่ายรูป เราก็คงมีชีวิตอยู่ได้ แต่มนุษย์ในสังคมปัจจุบันได้สร้างสรรค้ประเพณี ระเบียบแบบแผนความนิยมที่สลับซับซ้อนให้คนอื่นต้องทำตามหรือนิยมตามอย่างมากมาย คนเราทุกวันนี้จึงเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพให้ต้องตามสิ่งที่คนอื่นด้วยกันได้สร้างสรรค้ไว้ เรามีประเพณีแลกเปลี่ยนรูปถ่ายในระหว่างญาติและมิตรสหาย มีประเพณีติดรูปใส่กรอบแขวนไว้ข้างฝาประดับประดับบ้านให้สวยงาม หรือตั้งไว้หน้าศพ ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกร่วมกับเพื่อนฝูงในการไปเที่ยวร่วมกัน หรือในพิธีต่างๆ ในวันสมรส เมื่อมีบุตร หรือเมื่อเดินทางไปต่างประเทศ มีกฎหมายและระเบียบบังคับให้ต้องติดรูปถ่ายที่บัตรประจำตัว ที่หนังสือเดินทาง ที่ใบสุทธิ ที่ใบขับขี่รถยนต์ ใบอนุญาตนานาชาติ เป็นเรื่องที่เราต้องถ่ายรูปทั้งนั้น ฉะนั้นโดยกฎหมายและระเบียบแบบแผนบางอย่างแล้ว การถ่ายรูปกลับกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีพของมนุษย์ไป บางกรณี เช่น ถ้าไม่มีรูปติดใบขับขี่รถยนต์ ก็ประกอบอาชีพทางนี้ไม่ได้ เป็นต้น (สนั่น ปัทมะ, 2504 :4)

เท่าที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การถ่ายรูปมิใช่เป็นสิ่งฟุ่มเฟือยเสียทีเดียว ในบางกรณีกลับกลายเป็นสิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีพไปได้เหมือนกัน โดยเฉพาะในโลกสมัยใหม่นี้ด้วยแล้ว อาจกล่าวได้ว่าจะขาดการถ่ายรูปเสียมิได้ ดังจะเห็นได้อย่างเด่นชัด ในการที่เราต้องใช้รูปถ่ายในการทำหนังสือพิมพ์ หรือตำราต่างๆ ในการโฆษณาสินค้า โฆษณากิจการของรัฐบาล หรือชี้ชวนให้คนต่างประเทศเข้ามาเที่ยวในประเทศเรา ในการสอนนักเรียนหรือให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ที่เรียกว่าทัศนศึกษา ในการสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาชญา หรือแม้ทางแพ่ง ใช้ในการทหารทุกฝ่าย ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ในการพิสูจน์และการสอนทางแพทย์ และใช้ในการสำรวจกันทะเล เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นอุปกรณ์แก่การดำรงชีพของคนเราทั้งนั้น (สนั่น ปัทมะทิน, 2504 : 5)

ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้ที่เห็นคุณประโยชน์ของการถ่ายรูปและพยายามส่งเสริมให้ผู้เล่นมีรายได้จากการถ่ายรูปอยู่เสมอ

...ตัวผู้เรียบเรียงเอง เมื่อยังเล่นรูปหาความชำนาญในระยะแรกนั้น เคยได้รายได้จากหนังสือพิมพ์ในการถ่ายรูปและขยายภาพหน้าปกให้หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ฉบับหนึ่ง คำนวณแล้วมีรายได้พิเศษจากงานนี้ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของรายได้ประจำในขณะนั้น (สนั่น ปัทมะ, 2504)

นอกจากศาสตราจารย์สั่นนั้น จะเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการเผยแพร่อาชีพถ่ายรูปให้เป็นอาชีพที่แพร่หลายแก่บุคคลทั่วไปทั้งคนที่สนใจเป็นงานอดิเรก หรือคนที่จะยึดการถ่ายรูปเป็นอาชีพหารายได้ให้กับตัวเองก็ได้ จากประสบการณ์ของตัวท่านเอง ซึ่งต้องหาความรู้เรื่องการถ่ายรูปด้วยตัวเองและรู้ว่าการเล่นถ่ายรูปเป็นการสิ้นเปลืองเงิน ทั้งค่าฟิล์ม และค่าล้าง-อัดรูป ประกอบกับท่านทำงานอยู่กองการศึกษาผู้ใหญ่ ท่านจึงมีแนวคิดที่ว่า การแสวงหาความรู้ใดๆ มา ก็ตาม ความรู้นั้นควรจะช่วยให้ผู้นั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการหารายได้ให้กับตัวเองมิใช่เพียงรู้เอาไว้เฉยๆ และตำราถ่ายรูปของท่านก็ได้มีส่วนสำคัญที่ทำให้ความรู้เรื่องการถ่ายรูปแพร่หลาย (popularize) ไปยังประชาชนทั่วไป และเป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถทำรายได้ดีพอสมควรให้กับผู้ประกอบการอาชีพนี้

...อุดมการณ์ของผมนั้นเล่นอะไรจะต้องไม่สูญเปล่าคือได้เงินคืน เป็นอาชีพประกอบ อาชีพแฝงอะไรแล้วแต่ นี่คือที่หมายแห่งอุดมการณ์ในฐานะผมเป็นอาจารย์ ไม่ใช่เห็นแก่ได้ เมื่อเราเปลืองชีวิตไปแล้ว สิ่งนั้นต้องมีตอบแทนกลับมา เล่นถ่ายรูปเพื่อจรรโลงจิตใจ อันนั้นพวก Pictorialist (ผู้ที่นิยมการถ่ายภาพประเภทสวยงาม)ทั้งหลายนะ เขาเล่นกันมาแต่เดิม เดิมที่ได้ ARPS อะไรต่างๆ เหล่านี้ ติดต่อกับต่างประเทศ ส่งรูปไปให้สมาคมระหว่างประเทศ วินิจฉัยให้คะแนน ได้ครบเท่านั้นแล้ว จะได้ ARPS, FRPS แล้วแต่ ผมว่าศิลปะนั้นมีเพิ่มขึ้นได้ เมื่อได้เงิน อิ่มท้อง ของผมเนี่ย เมื่อจ่ายเงินออกไปมันต้องกลับมา เล่นถ่ายรูปก็ควรจะได้เงินกลับ....(สั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2540)

และจากการที่ท่านต้องหาความรู้เรื่องการถ่ายภาพด้วยตนเองในระยะเริ่มแรก เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีตำราถ่ายรูปที่สามารถจะปฏิบัติตามได้ และโรงเรียนสอนการถ่ายรูป โดยเฉพาะ ท่านจึงเห็นว่าการเล่นถ่ายรูปเป็นการเปลืองเงิน โดยเฉพาะผู้เริ่มถ่ายรูปใหม่ๆ มักจะทำให้รูปเสีย ท่านจึงมุ่งเน้น โดยเฉพาะผู้เริ่มเล่นถ่ายรูปว่าให้ศึกษาจากตำราที่อธิบายวิธีถ่ายรูปให้เข้าใจดีเสียก่อนเพื่อมิให้เป็นการสิ้นเปลืองเงินทองมากนักในการพยายามถ่ายรูปให้ได้ดี เป็นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งในการที่ท่านเรียบเรียงตำราถ่ายรูป และคู่มือผู้เริ่มเล่นถ่ายรูปขึ้น

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าท่านเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการเผยแพร่วิชาชีพถ่ายรูปให้เป็นอาชีพที่แพร่หลายแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจเป็นงานอดิเรก หรือจะยึดเอาการถ่ายรูปเป็นอาชีพหา

เลี้ยงตัว หารายได้เข้าตัวเองก็ได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ศาสตราจารย์สนั่น ดังนี้ “เท่าที่ผ่านมา หลังจากตำราถ่ายรูปของผมแพร่หลายไปทั่วประเทศแล้ว ผมมีความรู้สึกส่วนตัวนะภูมิใจที่ หนังสือที่ผมเรียบเรียง รวบรวม แล้วจัดพิมพ์ขึ้นมาเป็นเล่ม เพื่อให้ผู้ที่สนใจที่จะใช้วิชาชีพนี้หารายได้เลี้ยงตัวเองได้ นั้นเป็นเจตนาดั้งเดิมของผมที่ว่า การหาความรู้ทุกอย่างเข้าตัว ควรจะนึกถึงความรู้ที่ได้เข้าตัวมานั้นจะเป็นประโยชน์มากหรือน้อยก็ตาม ยิ่งมากยิ่งดีแก่การประกอบอาชีพของตัวเพราะว่ามนุษย์แต่ละคนเกิดมานั้น การศึกษาก็นับว่าเป็นอันดับแรกที่เป็นพื้นฐานรองรับการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมมาประกอบกันเข้าเพื่อให้มีพุดง่ายๆ ว่าให้มีรายได้เพิ่มขึ้นนะจะ เล็กน้อยเท่าไรก็ตาม นั่นละเป็นที่หมายของทุกอย่าง ปรัชญาการศึกษาของผมไม่ใช่อยู่ที่ว่ารู้ไว้หลายๆ ยิ่งดี ไม่ใช่อย่างนั้น รู้ไว้ยิ่งมากยิ่งดีภายหลังที่ห้องอ้อมอย่างสมบูรณ์แล้ว ผมต้องขมวดอย่างนั้น คือไม่รู้ละ ผมเรียนมา เรียนมา ได้เรียนมานี้ก็ทำให้ผมได้มีความรู้ประกอบเพื่อเผยแพร่ต่อไปให้ผู้อื่นได้ใช้ตาม อันนี้ก็เป็นกุศลส่วนตัวอยู่แล้วในขณะที่เดียวกันผมก็ได้ทำบุญคุณให้แก่ผู้ที่รับเอาความรู้ที่ผมเผยแพร่ออกไปเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ไปใช้ประโยชน์เลี้ยงชีพตัวเองได้ ที่ผนวกเข้ามาก็คือความอิมใจ ซึ่งมันเป็นเรื่องของจิตใจ บางคนก็อาจจะไม่รู้สักอิมใจนะจะ คือมุ่งแต่จะหารายได้เข้าตัวเองอย่างเดียว ก็ไม่ถูกต้องมากนักนี้เป็นอุดมการณ์ของผมในการที่จะเผยแพร่ความรู้ออกไป ก็เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความรู้ไปนั้นไปแสวงหารายได้เพิ่มเติม หรือความรู้เพิ่มเติม ซึ่งมันเป็นที่หมายของมนุษย์ทุกคนซึ่งจะต้องแสวงหาสิ่งที่จะมาสนับสนุนตัวเอง ให้ยืนยงอยู่และก้าวหน้าตลอดไปถ้าทำได้” (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2540)

จากคำพูดที่ท่านให้สัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น ท่านได้ย้าอยู่เสมอว่าวิชาถ่ายรูปควรจะเป็นวิชาที่ใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้

....สำหรับผู้มีเงินเล่นกล้องได้สบาย ไม่มีปัญหาอะไร สำหรับผู้ที่ไม่มีเงินแต่ว่าตัวเองมีพื้นความรู้ โดยการศึกษาจากหนังสือ จากอะไรก็ตามในการถ่ายภาพมากพอแล้ว และพอจะนำมาใช้หารายได้ได้เพิ่มเติมขึ้นก็น่าจะทำ ผมเคยพูดหลายครั้งว่าผมภูมิใจที่วิชาถ่ายภาพที่ผมเผยแพร่ออกไปเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม เป็นคำพูดก็ตาม มีผู้นำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบรายได้เข้าตัว เลี้ยงตัวเองได้ เลี้ยงตัวเองได้อย่างเป็นล่ำเป็นสัน จนเปลี่ยนฐานะตัวเองเดิมเป็นเสมียนพนักงานทั้งหัวทั้งเมียจะ มีรายได้ สามารถพุดง่ายๆ ตั้งองค์การอาชีพเอกเทศ

จนมีรายได้งอกงาม เป็นฝั่งเป็นฝา ก็มี โดยใช้ตำราถ่ายรูปของผม.... (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2540)

ด้วยอุดมการณ์ของ ศาสตราจารย์สนั่น ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนวิชาถ่ายรูป รู้จักหารายได้พิเศษเพื่อมิให้ความรู้ที่ได้มาสูญเปล่า ทำให้ลูกศิษย์ที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ คือ อาจารย์ชิน คล้ายปาน และเพื่อนๆ สามารถหารายได้พิเศษในขณะที่เรียนหนังสือ

...ตอนเรียนเทคนิคนี้เราก็มีกลุ่ม เพื่อนนี่ก็รวมกลุ่มกันรับไปถ่ายรูป เริ่มจากถ่ายรูปเด็ก ๆ ตามโรงเรียน ตามโรงเรียนชั้นประถมเนี่ย สมัยนั้นเด็กจบ ป. 4 ต้องมีรูปติดใบสุทธิ การถ่ายรูปถือเป็นเรื่องใหญ่ คือถ้าถ่ายรูปร้านมันแพง สมัยนั้นรูป 2 นิ้ว ก็โหลหนึ่ง 10 บาท ทีนี้เราคิดแล้วต้นทุนโหลหนึ่งทั้งค่าฟิล์ม กระดาษอัดรูปก็ไม่ถึง 5 บาท เราก็คิดโหลละ 8 บาท แล้วให้ครูเขาเก็บเงินก่อน เราไม่เก็บเงิน พอรูปเสร็จเราก็เอารูปไปติดใบสุทธิ ทำรูปให้โหลหนึ่งถ่ายรูปหมู่บ้าง ก็หากินตามแถว ๆ ขานเมือง ตามโรงเรียนชั้นประถม ก็ซื้อลูกฟุตบอลไปให้เขามั่ง ในการถ่ายก็ไม่ยากอะไร เราก็อำไปจึงท่าฉาก เป็นผ้าสีน้ำตาล.... (ชิน คล้ายปาน, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2541)

และนอกจาก อาจารย์ชิน และเพื่อน ๆ จะสามารถหารายได้จากการรับจ้างถ่ายรูปติดใบสุทธิแล้วยังจ้างถ่ายรูปนอกสถานที่ตามงานต่าง ๆ ดังที่ อาจารย์ชิน เล่าว่า “ตอนหลังเขามีงานบวชนาค แต่งงานอะไร เขาก็ติดต่อมา ระหว่างที่เรียนเราก็มีงาน แล้วที่เรียนเทคนิคนี้เราเรียนภาคเช้า คือสมัยนั้น บางคณะจะมีเช้า-บ่าย ช่วงภาพนี้เรียนภาคเช้า เลิกบ่าย 3 โมง ไปหาประสบการณ์ ผมก็ไปฝึกงานที่หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย สยามรัฐ อยู่แถวสีลม ไปช่วยเขาอยู่เวรบ้าง ตอนหลังเขามีงานบวชนาค แต่งงานอะไร เขาก็ติดต่อมา ก็มีเวรถ่ายพวกกีฬา ถ่ายมวย เวรเผ่าข้าว ข้าวอาชญากรรม ข้าวโรงพัก สมัยนั้นยังไม่มีวิทยุสื่อสาร คอยประจำอยู่ที่สำนักพิมพ์ พอมีเขาก็โทรศัพท์มาเรียก เขาจะมีรถตระเวนข้าว รถตระเวนถ้าไม่ได้ไปจุดนั้น เขาก็จะมาเรียกเราไป ไม่มีวิทยุสื่อสารอย่างเดี๋ยวนี้ หลัง ๆ นี้ก็ได้เขาไว้ใจ มีเบี้ยเลี้ยงให้ มีอยู่เวรกลางคืน สมัยนั้นตอนที่อยู่ช่างภาพ บางทีเราก็ไปทำงานค้างกันอยู่ที่นั่น มีงานรุ่นพี่รับมา บางทีรุ่นพี่รับมา บางทีเรารับมาเอง ก็ส่วนหนึ่งแบ่งให้กับคณะมั่ง นี่เป็นชีวิตตอนเรียนเทคนิคกรุงเทพ (ชิน คล้ายปาน, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2541)

จากข้อมูลในส่วนนี้อาจแปลความได้ว่าคุณภาพการถ่ายรูปของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพเทียบได้กับร้านถ่ายรูป ซึ่งนอกจากถูกกว่าแล้วยังให้บริการถึงสถานที่อีกด้วย

นอกจากนี้ยังเห็นว่านักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพสามารถถ่ายรูปได้หลายประเภท ได้แก่ 1. ถ่ายรูปงานสังคม เช่น งานบวชงานศพ 2. ถ่ายรูปสำหรับงานสื่อสารมวลชน ทำให้สามารถประเมินได้ว่านักศึกษาที่จบจากวิทยาลัยเทคนิคไปแล้วสามารถออกไปปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี